

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav české literatury a komparatistiky

Dějiny české literatury a teorie literatury

Autoreferát (teze) disertační práce

Kosmas a jeho svět

Obraz politického národa v nejstarší české kronice

The World of Cosmas

The Image of Political Nation in the Oldest Czech Chronicle

Vedoucí práce: doc. PhDr. Jiří Hošna, CSc.

2017

Petr Kopal

Autoreferát (teze)

If we think about Czech medieval historiography, we have to point out above all two chronicles, two masterpieces, which belong to European literary treasure: Chronicle of Bohemians (*Chronica Boemorum*) of early 12th century and Zbraslav Chronicle (*Chronicon Aulae Regiae*) of early 14th century. Petr Zítavský surely wrote a unique piece, „the mature work of elder Czech Middle Ages“. However, Cosmas is the first, the founder, „Czech Herodotus“ (the name given by František Palacký in *Ocenění starých českých dějepisců.*)

Everyone knows the Chronicle of Bohemians. Everybody was taught about it at the primary school or read Cosmas by Vladislav Vančura... But, what real trace left the first Czech historian in the „national memory“? What the present-day historians think about him? And what can his chronicle tell to Czechs living at the beginning of 21st century?

It appears that Chronicle of Bohemians talks to us with the new inspiratory force, namely because of the most actual and most important element of its ideological purport – the effort to substantiate the rise (origin and essence) of Czechs and their national state. The creation of it had subsequently initiated processes, which were since the end of 11th century slowly adapting Czech society to the norms of advanced Western European countries.

Nowadays, the oldest Czech chronicle should be seen above all through *nation* and *politics*.

Hlavní problémy (kontexty):

Kosmova kronika (*Kroniku Čechů*) náleží hlavně do kontextu „národních dějin“. Kosmas napsal učené, zábavné, ale také politicky angažované dílo, předkládající jakýsi „národní program“. Nejde přitom o žádnou českou výjimku. Pokud si totiž představíme Evropu 11.–12. století, spatříme zahradu pučících nových národů, středověké „jaro národů“. A první národní státy, které již nejsou pouhými svazky osob, nýbrž teritoriálně vymezenými institucionálními útvary, dostávají své dějepisce. Marně bychom však mezi nimi hledali historiky německého národa; ten totiž zůstává hudbou daleké budoucnosti. V daném ohledu patří současnost menším, ale o to houževnatějším: Jako první se ke slovu hlásí historikové normanských států v Normandii a na Sicílii. Následně se chápou pera dějepisci v Normany dobyté Anglii. V Dánsku skládá svou rozsáhlou a hutnou kroniku Saxo Grammaticus a v Norsku se na počátku 13. století v domácím jazyce přidává Snorri Sturluson. Na počátku 12. století vznikají národní dějiny u našich bezprostředních sousedů – v Uhrách a v Polsku. Autora ani v jednom případě neznáme. Polský kronikář, píšící kolem roku 1113, je dnes nazýván Gallem Anonymem. Dodejme ještě kyjevského Nestora, ve stejné době píšícího v domácím jazyce dějiny Rusi. Po formální stránce se uvedení dějepisci shodují poměrně

málo. Uherský Anonym dává svému dílu románovou podobu, Gallova *Gesta* jsou v podstatě oslavou jediného panovníka a od Kosmova způsobu vyjadřování se dosti liší komplikovaná stylistika Saxonovy kroniky. Všechna tato díla se naopak v mnohém navzájem podobají svým ideovým obsahem, záměrem podat dějiny národa, tvořeného ale spíše jen politickou reprezentací, panovníkem a feudály. Podstata nacionalismu 11. a 12. století spočívá právě ve vzniku *politických lidí* zdůvodňovaných dějinami. Vytvářené obrazy minulosti odpovídají aktuálním potřebám současného nacionalismu. V minulosti je hledána optimální podoba vztahu panovníka a šlechty. Národ má být jejich jednotou, zároveň však dochází k jejich pozvolnému oddělování a uzavírání do vlastních institucí, k procesu, v němž významná úloha připadne národním světcům a který skončí tím, že panovník přestane být zosobněním státu a změní se v pouhého největšího soukromníka, zatímco „věci veřejnou“ se naopak stane šlechta jako *národ, země*. Historikové se zkrátka stávají ideology ve službách *lidu*. *Všechny Čechy*, ve skutečnosti mocenskou elitu, *politický národ*, definuje kronikář-ideolog společným předkem, ale hlavně vztahem ke knížeti, k vládnoucí dynastii. Ačkoli *Kronika Čechů* není prosta xenofobie a etnocentrismu – Čechové měli v sousedech z říše a z Polska tradiční nepřátele – Kosmas ji rozhodně nevystavěl na vztahu k cizímu kulturně-jazykovému etniku (nehledě k tomu, že Poláci byli v této době jazykově a kulturně s Čechy prakticky totožní).

Je to vlastně jakási politická sociologie, dědičné zatížení českých vzdělanců (D. Třeštík), jinak též politická propaganda, kde úlohu stmelujícího mýtu plní přemyslovská pověst. Ale nejen ona... Je zřejmé, že výzkum Kosmových pověstí ve skutečnosti teprve začíná, jak nás o tom přesvědčují nedávná cenná zjištění, k nimž rozborem dívčí války dospěl slovenský literární vědec Martin Golema. Značný interpretační potenciál nabízí hlavně lucká válka...

Kosmas studoval na starobylé a slavné škole při katedrále sv. Lamberta v Lutychu (v dnešní Belgii), která patřila k tomu nejlepšímu, co tehdejší Evropa mohla po vzdělání toužícím *nadaným jinochům* nabídnout. Je pozoruhodné, že už od 10. století existovaly mezi Prahou a Lutychem živé kulturní styky. Od časů biskupa Notkera, přítele druhého pražského biskupa Vojtěcha, byl v lutyšské diecézi pěstován svatovojtěšský kult. Někdejší partnerské město, ležící na západním okraji Říše, symbolizuje dnes výzvu pro badatele jako potenciální zdroj nových zjištění o Kosmovi, takto příslušníku obce lutyšských vzdělanců a literátů.

Neméně pozoruhodné je, že tento Evropan z Lutychu vystavěl ideu českého státu především na pohanských základech a byl zarputilým odpůrcem modernizačních snah prvního českého krále Vratislava, jeho pokusů o zavedení standardního evropského modelu křesťanského království v Čechách. Na druhou stranu byl Kosmas horlivým propagátorem

vojtěšského kultu. Usiloval o to, aby se Vojtěch stal zemským patronem po Václavově boku. Václavsko-vojtěšskou ideologii můžeme nejspíše dát do souvislosti s tehdejšími politickými ambicemi českého kléru, výrazně probuzenými za Jaromírova episkopátu. (D. Třeštík se v závěrečné a vrcholné části své publikované disertace soustředil na václavskou ideologii. Takový pohled, jak upozornil už O. Králík, je vlastně „nekosmovský, chybí tu vedle Václava biskup Vojtěch, který v kronice nerozlučně knížete Václava doprovází“.)

K hlavním propagandistickým postupům patří stmelující mýtus a označení nepřítele. Kosmova představa vlastního vyvoleného národa (politický augustinismus) zdůrazňuje význam svatovojtěšského „médiu“ Boží milosti. Sv. Vojtěch – samozřejmě spolu se sv. Václavem – má symbolizovat pevnější sepjetí s nebem nad Prahou, ale i národní jednotu. Třebaže ta není dokonalá: označeným a vyvrženým Kainovým plemenem jsou *nevěrní, nenávistní a zlí* Vršovci. Jsou jím nicméně opět na základě jednotné shody knížat a *všech Čechů*, potvrzené Vojtěchovými *svatými ústy*. *Zápas Přemyslovců s pokryteckými Vršovci tvoří jednu z páteří Kosmova líčení*. Ve skutečnosti se jedná o ryze českou variantu kolektivního nepřítele, o koncepci Nepřítele. Žádné pozitivní ideje (jakkoli *svaté, Boží*) se zkrátka neobejdou bez negativního protipólu.

Stěžejním tématem Kosmova světa je vztah knížete a „všech Čechů“. Tito protagonisté svými osobními vazbami a činy tvořili dějiny, určovali politiku, osud země. Politika se přitom v raném středověku většinou točila kolem nástupnictví, kolem volby knížete. A nástupnictví bylo nejen abstraktním právem, ale i souborem konkrétních, i když modelových „politických her“. Tento svět a jeho pravidla každopádně nahlížíme skrze významově mnohvrstevnaté dílo, které je třeba posuzovat jako specifické médium...

„Krise medievistiky“, trvající už několik desetiletí, spočívá v postpozitivistickém odhalení, že všechno (nic) není v pramenech prostě tak, jak se v nich píše, tedy tak, jak dnes píšeme, čteme a chápeme. Autoři středověké historiografie byli především literáty a do značné míry také ideology. Navíc byli téměř výhradně příslušníky duchovenstva, což platilo rovněž o čtenářích.

Už D. Třeštík se ve své *Kosmově kronice* (1968) snažil vycházet z toho, že středověké dějepisné dílo „je specifickým, literárním odrazem skutečnosti“. Jako první se u nás problémem topické vázanosti této literatury zabýval F. Graus, Třeštíkův učitel. V rozbořech zatížených množstvím nezbytných exkurzů se spoléhal na svou mimořádnou znalost středověké historiografie a hagiografie, jakož i dobového křesťanského myšlení.

Literárně historickou analýzu středověké kroniky nelze dost dobře provádět bez alespoň částečné orientace v religionistice, biblické exegetice a křesťanské symbolice.

Historik zabývající se touto analýzou nebo mentalitou středověkého vzdělance, tedy v podstatě jedním a tím samým, by měl být doslova prosycen křesťanstvím (G. Duby). Základy evropského náboženského myšlení ve středověku položil sv. Augustin (*O Boží obci*). Hlavním vzorem dějepisců byla samozřejmě Bible, kronika kronik. Hojně také těžili z legendárních příběhů o světcích, ale i z antické klasiky (Vergilius).

Zvláštní a nesporně významnou kapitolu, které však badatelé dlouho v podstatě nerozuměli, představují Kosmovy pověsti. D. Třeštík založil v 60. letech svůj rozbor přemyslovské pověsti mj. na pracích amerického folkloristy Alexandra H. Krappeho (motiv povolání panovníka od pluhu, resp. rituál „svatého sňatku“). Po téměř 40 letech (2003) se k pověstem vrátil, důkladně vyzbrojen metodou dumézilovské srovnávací mytologie. Už od 80. let ji ovšem na slovanské (především polské) středověké texty s úspěchem aplikuje polský medievista Jacek Banaszkiwicz. Pro nás jsou cenné zvláště jeho analýzy piastovské a přemyslovské dynastické pověsti. Tyto výzkumy nejnověji významně obohatil slovenský literární vědec Martin Golema, který se soustředil především na pověst o dívčí válce.

Metoda Georgese Dumézila a jeho následovníků nám ukazuje ritualizované formy chování v archaických (tradičních) společnostech, jakož i příslušné vysvětlující mýty, a to vše na základě komparace „textů z různých tradic indoevropských národů“ a hledání nenáhodných analogií, vycházejících z kdysi jednotné indoevropské mytologie. Kosmovy pověsti jsou ve skutečnosti aktuálními politickými interpretacemi neméně politických rituálů českého státu. Tento soubor „starých pověstí českých“ vznikl převyprávěním pohanských (a přesto vlastně stále živých) „mýtů kmene Čechů“.¹

Jeden z klíčů k pochopení autorova světa nám poskytují práce Gerda Althoffa, Zbigniewa Dalewského ad., které odhalují pravidla středověkých „politických her“ mezi panovníkem a šlechtou. Politika byla často působivým divadlem, inscenovaným podle starých osvědčených vzorů, známých současně z literatury, zejména z Bible. Tato „politická antropologie“ evropského středověku, jakož i dumézilovská indoevropská mytologie nás tedy opět staví před staré dilema: může historik na základě svého pramene hovořit o ritualizovaném chování mocenské elity, nebo má co do činění s pouhou floskulí, výpůjčkou z Bible, Vergilia apod.? Univerzální klíč zatím nikdo nevyalezl. Srovnávací metoda tu však

¹ Viz také práce V. V. Ivanova + B. N. Toporova (tartuská škola: srovnávací indoevropská lingvistika, sémantika mýtu, etymologický výklad archaických typů náboženské kultury, jazyková a výrazová struktura obřadů a jejich přenos z dob indoevropské jednoty do moderní doby).

staví na základním poznatku, že analogie přebírané z Bible, klasické četby aj. nemusely být – a někdy prokazatelně nebyly – jen samoučelnými důkazy učenosti středověkého historika-literáta (jak automaticky soudili staří pozitivisté), ale plně odpovídajícími paralelami k domácí politické tradici i současnosti. Za vzor tu totiž sloužila díla zcela tkvící v archaické tradici a zároveň vypovídající o společnostech – zpravidla spíše o jejich elitách – funkčně a mentálně velmi podobných těm raně středověkým.

Zpracování (východiska, pojmy, metody, rozvržení):

Ve své práci vycházím z charakteru (jakéhokoli) díla jako média, komunikačního prostředku. Kosmův (kulturně) „exotický“ svět je „zavěšený v předivech významů“, „zakletý“ v mnohvrstevnatém (takže vlastně mnohojediném) textu, tedy ve středověkém dějepisném díle, které je třeba posuzovat jako specifické médium. Klíčovými pojmy (kódy) při této analýze jsou „politika“, „národ“ a „ideologie“ („propaganda“) a „tradice“ (jíž je míněna „pohanská“ domácí, resp. slovanská – ale původně rovněž indoevropská – tradice/ideologie, existující ve formě jakési „ústní literatury“).

Disertace má dvě hlavní části. V té první se na úvod zabývám Kosmou jako kulturním, resp. paměťovým fenoménem, zachyceným ve skladbě (koláži) různých – literárních, resp. historiografických, ale i filmových – reprezentací. Ve druhé kapitole první části se pokouším o reflexi dosavadního kosmovského bádání, o shrnutí faktů, které jsou k dispozici, a interpretací, které se kolem autora a jeho díla nashromáždily. Kromě Kosmova portrétu v jejím rámci představuji také vlastní „hlavní kladené otázky“, jakož i zvolené metodologické přístupy. Třetí kapitola věnovaná kategoriím komiky v latinské středověké literatuře již předjímá druhou, analytickou část. Zároveň má však napomoci poznání Kosmovy osobnosti. Z hlediska historické imaginace – konstrukce dějin, tedy projekce autorových zkušeností, hodnotových a ideových preferencí – se jedná o nezbytné východisko, jakkoli platí, že autor je „mrtev“ (zde i mrtev). Každopádně, Kosmas chtěl čtenáře nejen poučit, ale i pobavit.

Ve druhé části představuji způsob Kosmova psaní, vyplývající i ze závazné formy „národních dějin“, z postupu, „žánru“, *origo gentis* („vznik národa“). Rozebírám konkrétní, i když modelové literární obrazy, Kosmovy reprezentace politiky a národa – v první kapitole především na základě „historické politické antropologie“, v té druhé, která se zaměřuje na ideologický (propagandistický) obsah kroniky, pak hlavně na základě dumézilovské srovnávací mytologie. Těžiště Kosmova díla jako idey národa spočívá totiž v úvodních třinácti kapitolách první knihy kroniky – v souboru adaptovaných (aktualizovaných) „mýtů

kmene Čechů“, jinak též „starých pověstí českých“. Zvláštní pozornost nakonec věnuji Kosmovu svatovojtěšskému programu.

Závěry:

V první části jsem (re)konstruoval otisk autora nejstarší české kroniky ve vrstvách paměti. Upozornil jsem také na přesah do symbolické roviny. Kosmas jako první český historik, „český Herodotos“ (jak ho nazval F. Palacký) nás dnes inspiruje (mimo jiné) ke dvěma zásadním otázkám: 1/ reprezentace/popularizace dějin a 2/ vztah historiků a ostatní společnosti. Tyto otázky se samozřejmě doplňují navzájem. Název současného knižního velkoobchodu a internetového knihkupectví – Kosmas s.r.o. (www.kosmas.cz), nepochybně inspirovaný Vančurovým „obrazem“, má být symbolem české knihy stejně jako zosobněnou jednotou umělecké a vědecké literatury. (V 80. letech 20. století vydávala Československá společnost umění a věd ve Washingtonu časopis Kosmas.)

Ve druhé části jsem Kosmovu kroniku zasadil do kontextu národního dějepiscetví 12.–13. století (zvláště Gallova *Gesta*, Nestorův letopis, ale třeba i *Gesta Danorum* Saxona Grammatica): Dějepisci obhajují přináležitost nových národů ke křesťanskému společenství, jejich „vstup do Evropy“. Argumentují vyvoleností vládnoucích dynastií (Kosmas Přemyslovců, Gallus Piastovců, uherský Anonym Arpádovců, Nestor Rurikovců...), příslušnými ideálními (idealizovanými) panovníky – jejichž prostřednictvím přitom někteří neváhají kritizovat morálně pokleslé současné vládcy, nemoudře hazardující s pověstí vlastního národa, o niž se zasloužili skvělí, heroji předkové –, jakož i domácími světci. Kroniky nezřídka obsahují celé hagiografické pasáže, jakési mikrolegendy. Dalším kontextem se stala vázaná (topoizovaná) „obrazová“ forma psaní středověkých dějepisců, tedy existence modelových situací/inscenací. Tady jsem vycházel z (pře)hodnocení způsobu, jakým středověcí dějepisci psali, tedy z premisy (srov. výše), že citáty čili reminiscence jsou někdy funkčními paralelami k domácí tradici apod., neboť tyto a další zdroje středověké učenosti jsou samy napájeny archaickou tradicí, vázanou především na podobná prostředí mocenských (bojovnických) elit.

Zvláště prostřednictvím dumézilovské srovnávací mytologie se mi snad podařilo v Kosmově textu identifikovat myticko-epické, jakož i myticko-rituální, struktury – kosmogonické i eschatologické povahy. Kosmův svět, usazený „mezi křesťanstvím a pohanstvím“, se totiž pravidelně obnovoval prostřednictvím ústředního (a v zásadě „pohanského“) politického rituálu, jímž byl nastolovací obřad, bezprostředně vždy následující

po smrti dosavadního vládcе. Cykly zmaru a následné regenerace se odrážejí v kronice už tím, že jednotlivé knihy završuje pokaždé smrt starého knížete, ale zároveň i předzvěst nové vlády. Indoevropská trojfunkční ideologie se patrně promítla do třech zločinů/trestů, které postihly rod Vršovců; ve vztahu vládnoucích Přemyslovců a „démonických“ Vršovců můžeme nejspíše vidět relikv mýtu o „těch poklescích válečníka“, přičemž všechny tři zločiny se odehrávají právě v oblasti vzájemných vztahů mezi hrdinou a panovníky, kteří jsou momentálně jeho pány.

Podrobně jsem se zabýval pověstí o lucké válce, kterou dosud badatelé spíše opomíjeli. Došel jsem k závěru, že se jedná o paralelu k přemyslovské pověsti, o jakousi „velmožskou“ („českou“) pověst, která je rovněž „interpretací“ hlavního politického rituálu (knížecí volby), jen s tím rozdílem, že akcentuje roli Čechů (bojovníků) v příslušném myticko-rituálním scénáři. Je otázkou, do jaké míry bylo mytické „dědictví“ obsažené v prvních třinácti kapitolách kroniky umělým Kosmovým výtvořem. Není však pochyb o tom, že Kosmas „mýty kmene Čechů“ adaptoval na podmínky své současnosti, politické situace na počátku 12. století.

Nevýhodou práce je její analytický charakter, který vede k zatížení textu množstvím nezbytných exkurzů. Potřeba střídání perspektiv nutí potom k návratům, z čehož může plynout i jistá nepřehlednost. Při zvoleném postupu je navíc zřejmé, že práce nemůže být vyčerpávajícím pojednáním o Kosmovi a jeho kronice. Jedná se o nutnou daň za sondování četných významových vrstev, za přechody mezi (kulturními) kontexty, resp. za snahu o jejich „přetlumočení“ (princip „hustého popisu“). Adekvátní by při takovém způsobu práce byla multimediální platforma, umožňující „rozklikávání“ různých úrovní, prezentaci nejen textu, ale i obrazu. (Sotva ji však samozřejmě může suplovat prosté „vyvěšení“ na webu.) K danému řešení nás ostatně inspiruje i titulní symbol (ikona).

Kosmas je úzce svázán s počátky českého národa, státu, historie... A v jeho kronice se podivuhodně prolínají kultury, žánry, disciplíny atd. Ano, Kosmas je přímo zosobněním, symbolem, těchto (stále nových) počátků a průniků.

Výběr z tematické literatury:

Vědecká (kritická) edice: *Cosmae Pragensis Chronica Boemorum*. Ed. Bertold BRETHOLZ (unter Mitarbeit von Wilhelm WEINBERGER), Monumenta Germaniae Historica – Scriptorum rerum Germanicarum, Nova series II, Berlin 1923. Edice je přístupná také na internetu, in: www.dmgh.de. Český překlad (nakl. Paseka): *Kosmova kronika česká*.

Eds. Karel HRDINA (překlad) – Marie BLÁHOVÁ (revize překladu) – Dušan TŘEŠTÍK (úvod) – Petr KOPAL (komentáře), Praha – Litomyšl 2005. Český překlad II (nakl. Argo): *Kosmas. Kronika Čechů*. Eds. K. HRDINA – M. BLÁHOVÁ – Magdalena MORAVOVÁ (revize překladu, poznámky) – Martin WIHODA (úvod, revize překladu a poznámky), Praha 2011. Polský překlad: *Kosmasa Kronika Czechów*. Ed. (překlad, úvod a poznámky) Maria WOJCIECHOWSKA, Warszawa 1968 (2. vyd. Wrocław 2006). Německý překlad: *Cosmas von Prag. Die Chronik Böhmens*. Eds. Georg GRANDAUR – Franz HUF – Alexander HEINE, Essen – Stuttgart 1987. Anglický překlad: *The Chronicle of the Czechs. Cosmas of Prague*. Ed. (překlad, úvod a poznámky) Lisa WOLVERTON, Washington 2009. Ruský překlad: *Koz'ma Pražskij, Češskaja chronika*. Ed. G. E. SANČUK, Moskva 1962. Základní práci o Kosmovi a jeho díle napsal Dušan TŘEŠTÍK, *Kosmova kronika. Studie k počátkům českého dějepisectví a politického myšlení*, Praha 1968. Populárně-naučná verze: TÝŽ, *Kosmas*, Praha 1966 (2. vyd. 1972). Aktuálně přispěla monografií americká medievistka Lisa WOLVERTON, *Cosmas of Prague: Narrative, Classicism, Politics*, Washington 2015. Dvě nedávno vydané knihy se zabývají Kosmovými „starými pověstmi českými“: Josef SADÍLEK, *Kosmovy staré pověsti ve světle dobových pramenů (antické a biblické motivy)*, Praha 1997 (2. vyd. Praha 2001), a Dušan TŘEŠTÍK, *Mýty kmene Čechů (7. – 10. století). Tři studie ke „starým pověstem českým“*, Praha 2003 (dotisk 2008). Kvalitativně se však jedná o nesouměřitelná díla. Zatímco Sadílkova práce zůstává na myšlenkových pozicích (staro)pozitivismu (těží ze studií V. Tilleho), Třeštíkovu monografii lze pokládat za průkopnickou (v české medievistice). Literaturu o Kosmově kronice shrnul Norbert KERSKEN, *Geschichtsschreibung im Europa der „nationes“*. *Nationalgeschichtliche Gesamtdarstellungen im Mittelalter*, Köln – Weimar – Wien 1995, s. 573–582; doplňme TÝŽ, *Die Anfänge nationaler Geschichtsschreibung im Hochmittelalter: Widukind von Corvey, Gallus Anonymus, Cosmas von Prag, Gesta Hungarorum*, in: *Europas Mitte um 1000*, sv. 2, Stuttgart 2000, s. 863–867; TÝŽ, *Mittelalterliche Nationalgeschichtsschreibung im östlichen Mitteleuropa*, *Mediaevalia Historica Bohemica*, 4, 1995, s. 147–170; Anna AURAST, *Wir und die Anderen. Identität und Widerspruch bei Cosmas von Prag*, *Das Mittelalter*, 10, 2005, č. 2, s. 28–37; Dániel BAGI, *Heidentum und Christentum in den Urgeschichtsdarstellungen der ersten historischen Synthesen Ostmitteleuropas im Mittelalter. Eine historische Region und zwei Modelle*, *Zeitschrift für Ostmitteleuropa-Forschung*, 54, 2005, s. 159–173; János M. BAK, *Christian Identity in the Chronicle of the Czechs by Cosmas of Prague*, in: *Historical Narratives and Christian Identity on a European Periphery. Early History Writing in Northern, East-Central, and Eastern Europe (c.1070–1200)*. Ed. I. H.

Garipzanov, Turnhout 2011, s. 167–182; Antoni BARCIAK, *Uwagi o konstrukcjach czasowych narracji historycznej Galla Anonima i Kosmasa*, in: *Piśmiennictwo Czech i Polski w średniowieczu i we wczesnej epoce nowożytnej*. Eds. Týž – W. Iwańczak, Katowice 2006, s. 63–76; Marie BLÁHOVÁ, *Národ v pojetí českých středověkých intelektuálů*, in: *Wspólnoty małe i duże w społeczeństwach Czech i Polski w sredniowieczu i w czasach wczesnonowożytnych*, Kraków 2010 s. 15–33; TÁŽ, *Formy komunikace přemyslovských panovníků v podání pražského děkana Kosmy*, in: *Rola komunikaci i przestrzeni w średniowiecznych i wczesnonowożytnych dziejach Czech i Polski*. Eds. A. Paner – W. Iwańczak, Gdańsk 2008, s. 15–40; TÁŽ, *Hněv jako hybná síla politických událostí v podání pražského děkana Kosmy*, in: *Cor hominis. Wielkie napiętności w dziejach, źródłach i studiach nad przeszłością*. Eds. S. Rosik – P. Wiszewski, Wrocław 2008, s. 169–176; TÁŽ, *Kosmovo podání vraždění Vršovců na podzim 1108*, in: *Od knížat ke králům. Sborník u příležitosti 60. narozenin Josefa Žemličky*, Praha 2007, s. 82–86; TÁŽ, *Verschriftlichte Mündlichkeit in der Böhmischen Chronik des Domherrn Cosmas von Prag*, in: *The Development of Literate Mentalities in East Central Europe*. Eds. A. Adamska – M. Mostert, Turnhout 2004, s. 343–363; TÁŽ, *Kosmas, první český historik*, in: *Duchem, ne mečem. Fakta, úvahy, souvislosti*. Ed. J. Lakosilová, Praha 2003, s. 16–28; TÁŽ, *Stát a vláda státu v pojetí kronikáře Kosmy*, in: *Średniowiecze polskie i powszechnie*. Ed. I. Panic, Katowice 2002, s. 115–137; TÁŽ, *Die Anfänge des böhmischen Staates in der mittelalterlichen Geschichtsschreibung*, in: *Von Sacerdotium und Regnum. Geistliche und weltliche Gewalt im frühen Mittelalter. Festschrift für Egon Boshof zum 65. Geburtstag*. Eds. F.-R. Erkens – H. Wolff, Köln – Weimar – Wien 2002, s. 67–76; TÁŽ, *Die Freiheitsvorstellungen der böhmischen Intelligenz des frühen 12. Jahrhunderts. (Der Begriff „libertas“ bei Cosmas von Prag)*, in: *Florentissima proles ecclesiae. Miscellanea hagiographica, historica et liturgica Reginaldo Grégoire O.S.B. XII lustra complenti oblata*. Ed. D. Gobbi, Trento 1996, s. 31–39; Pavel BOLINA, *Příspěvek k interpretaci Kosmových desátkových údajů (K 880. výročí úmrtí kronikáře)*, ČČH, 103, 2005, č. 4, s. 828–860; Nikodem BOŇCZA-TOMASZEWSKI, *Idea expanze v raně středověkých Čechách (Analýza pověsti o Přemyslovi v Kosmově kronice)*, Český lid, 85, 1998, s. 289–301; Petr ČECH, *Draguš – Kosmův mýtus a náš historický problém*, Archeologie ve středních Čechách, 3, 1999, s. 353–365; Martin GOLEMA, *Kosmova a Dalimilova „dívčí válka“ ako metafora indoeurópskej vojny funkcií* (viz níže, pozn. 80); Radek HASALÍK, *O mléku a strdí*, Miscellanea, 18, 2003–2004, s. 382–387; Jan HASIL, *Kosmas: literát, ideolog a historiograf raného přemyslovského státu*, in: *Přednášky z 56. běhu Letní školy slovanských studií*, Praha 2013 s. 138–146; Jiří HOŠNA, *Knížata a*

králové v *Kosmově Kronice české*, in: Přednášky z 54. běhu Letní školy slovanských studií, Praha 2011 s. 80–90; Wojciech IWAŃCZAK, *Elita dworska w kronice Kosmasa*, in: *Dvory a rezidence ve středověku. III, všední a sváteční život na středověkých dvorech*, Praha 2009, s. 381–392; Herman KOLLN, *Přemyslovská pověst v Kristiánově legendě a v Kosmově kronice*, Bibliotheca Strahoviensis, 2, 1996, s. 111–122; Petr KOPAL (cca 20 publikačních položek – viz Seznam pramenů a literatury); Taťána KUČEROVSKÁ, *Platební záznamy v Kosmově kronice*, Folia numismatica (supplementum ad Acta Musei Moraviae), 26, 2012, č. 2, s. 71–78; Agnieszka KUŹMIUK–CIEKANOWSKA, *Święty Wojciech wraca do Pragi. Relacja Kosmasa o przeniesieniu relikwii świętego biskupa*, Historia Slavorum Occidentis, 2, 2012, č. 1 (2), s. 94–103; Marzena MATLAKOŹŁOWSKA, *Opowieść Kosmasa o Pięciu Braciach Męczennikach i jej potencjalne źródła - krótki przyczynek do dyskusji*, Historia Slavorum Occidentis, 4, 2014, č. 2, s. 13–38; Eduard MAUR, *A země horami obložena a nad jinými výše položena. Vize pohraničních hor jako obranného valu Čech v české historiografii od Kosmy k Palackému*, in: *Ve znamení zemí Koruny české. Sborník k šedesátým narozeninám prof. PhDr. Lenky Bobkové, CSc.*, Praha 2006 s. 623–636; Ernst E. METZNER, *Das Refrain-Lied des Frankenkönigs Ludwig im 'Ludwigslied' und des Böhmenherzogs Boleslav in der „Kosmas-Chronik“*. *Zu früh- und hochmittelalterlicher geistlicher und weltlicher volkssprachiger Dichtung zwischen Stab- und Endreimgebrauch in Deutschland und seinem Umfeld*, in: *Deutsche Literatur des Mittelalters in Böhmen und über Böhmen*. Ed. D. Fliegler, Wien 2001, s. 11–31; Monika MÜNNICH, *Okoliczności powoływania władców jako element ideologii władzy monarszej w kronikach Galla Anonima i Kosmasa z Pragi. Studium historyczno-ustrojowe*, Roczniki Nauk Prawnych, 14, 2004, 1, s. 79–103; Martin NODL, *Kosmův mýtus o počátcích práv a zákonů kmene Čechů a jeho pozdější transformace*, in: *Limity a možnosti historického poznání. Sborník z cyklu přednášek*, Olomouc, 2008 s. 125–134; TÝŽ, *Pozdně středověká transformace Kosmova mýtu o počátcích práv a zákonů Čechů. Kronikáři dvorského okruhu, Maiestas Carolina, Ondřej z Dubé a Viktorin Kornel ze Všehrd*, in: *Šlechta, moc a reprezentace ve středověku*. Ed. M. Nodl – M. Wihoda, Praha 2007, s. 189–207; Libor PAVERA, *Dvě zlaté olivy v Kosmově kronice české*, in: *Svatý Vojtěch v české a polské literatuře a umění*. Ed. L. Pavera, Opava 1999, s. 68–77; Alheydis PLASSMANN, *Origo gentis – Identitäts- und Legitimitätsstiftung in früh- und hochmittelalterlichen Herkunftserzählungen*, Berlin 2006; Andrzej PLESZCZYŃSKI, *Vyšehrader Interpolation in der „Chronik der Böhmen“ des Cosmas von Prag, oder was uns Falsifikat erkennen lässt*, Quaestiones Mediae Aevi Novae, 6, 2001, s. 298–318; Jiří RAK, *Dějiny opravdu vlastenecké. Obrozenecký historismus bez*

Kosmy, DAS, 30, 2008, č. 12, s. 41–43; Gabriel SILAGI, *Waltzing Mathilda*, Listy filologické, 127, 2004, č. 3–4, s. 299–305; Edward SKIBIŃSKI, *Średniowieczny kronikarz wobec tradycji oralnej: walka Luczan z Czechami w „Kronice Czechów“ Kosmasa*, Historia Slavorum Occidentis. Czasopismo historyczne, 2, 2012, č. 1, s. 85–93; Jiří SLÁMA, *Kosmovy záměrné omyly*, in: Dějiny ve věku nejistot. Sborník k příležitosti 70. narozenin Dušana Třeštíka. Eds. J. Klápště – E. Plešková – J. Žemlička, Praha 2003, s. 261–267; Joanna A. SOBIESAK, *Postać Bolesława II Przemysłidy († 999) w narracji Kosmasa. Książę Pobożny?*, Historia Slavorum Occidentis, 2, 2012, č. 1, s. 104–117; Petr SOMMER, *Jeden den děkana Kosmy. Ze života českých duchovních v raném středověku*, DAS, 30, 2008, č. 12, s. 34–36; Daniel SOUKUP, *Apostatrix gens. the First Crusade and Criticism of the Reversions of Jews in Cosmas's Chronica Boëmorum (Chronicle of the Bohemians)*, in: Juden in der mittelalterlichen Stadt: der städtische Raum im Mittelalter – Ort des Zusammenlebens und des Konflikts (Jews in the Medieval Town: Urban Space in the Middle Ages – a Place of Coexistence and Conflicts), Praha 2015 s. 9–25; Josef ŠRÁMEK, *K výročí roku 1063. Moravský biskup Jan aneb O jednom obraze z Kosmovy kroniky*, Vlastivědný věstník moravský, 65, 2013, č. 3, s. 228–244; TÝŽ, *Otazníky nad nejstaršími dějinami břevnovského konventu: Kosmův vztah k českým klášterům, aneb na okraj jeho Kroniky Čechů*, in: Mladá historie. Ed J. Stejskal, Olomouc 2008, s. 117–138; Libor ŠVANDA, *K recepci antiky v Kosmově kronice*, SPFFBU, N14, 2009, s. 331–340; TÝŽ, *Laudationes v Kosmově kronice*, in: Pierwsze polsko-czeskie forum młodych mediewistów. Eds. J. Dobosz – J. Kujawiński – M. Matla-Kozłowska, Poznań 2007, s. 123–133; TÝŽ, *Chvály osob v Kosmově kronice*, SPFFBU, N 10, 2005, s. 85–111; TÝŽ, *K obrazu ideálního panovníka v Kosmově kronice*, in: Querite primum regnum Dei. Sborník příspěvků k poctě Jany Nechutové. Eds. H. Krmíčková – A. Pumprová – D. Růžičková – L. Švanda, Brno 2006, s. 211–221; TÝŽ, *Vir excellentissimus: A Search for Traces of Classical Encomiastic Structure in Cosmas's Praises of Persons*, in: Laetae segetes. Griechische und lateinische Studien an der Masaryk Universität und Universität Wien, Brno 2006, s. 137–147; Dušan TŘEŠTÍK, *„Gloria regni“ Vratislava II. Hymnus „Versus post missam“ a kronikář Kosmas*, in: Verba in imaginibus. F. Šmahelovi k 70. narozeninám. Eds. M. Nodl – P. Sommer, Praha 2004, s. 285–298; Martin WIHODA, *První česká království*, Praha 2015; TÝŽ, *Morava v době knížecí 906–1197*, Praha 2010; TÝŽ, *Proradní Češi a polští hadrníci: počátky česko-polských vztahů na stránkách prvních národních kronik*, DAS, 38, 2016, č. 9, s. 17–20; TÝŽ, *Kosmova kronika a počátky českého historického myšlení*, in: Kosmas. Kronika Čechů, Praha 2011, s. 5–20; TÝŽ, *Přemyslovský mýtus aneb Kosmův počátek národních dějin*, DAS, 30, 2008, č. 12, s. 37–40;

TÝŽ, *Kníže a jeho věrní. Kosmas o světě předáků a urozených*, in: Šlechta, moc a reprezentace ve středověku. Eds. M. Nodl – M. Wihoda, Praha 2007, s. 11–29; TÝŽ, *Kosmas a Vratislav*, in: Querite primum regnum Dei. Sborník příspěvků k počtě Jany Nechutové. Eds. H. Krmíčková – A. Pumprová – D. Růžičková – L. Švanda, Brno 2006, s. 367–381; TÝŽ, *Testament knížete Břetislava*, in: Sága moravských Přemyslovců. Život na Moravě od XI. do počátku XIV. století, Olomouc – Brno 2006, s. 33–50; TÝŽ, *Anály hradištsko-opatovické nebo První moravská kronika? Po stopách nekosmovského pojetí českých dějin*, in: Morava a české národní vědomí od středověku po dnešek, Brno 2001, s. 25–32; Piotr K. WOJCIECHOWSKI, *Data wyprawy Brzetysława I do Polski w rękopisach Kroniki Czechów Kosmasa z Pragi*, Przegląd Historyczny, 89, 1998, 2, s. 263–267; Jan ZELEŇKA, *Kosmas, Mnich sázavský, Jarloch a sedmdesátá léta 12. století*, in: Vladislav II. Druhý král z Přemyslova rodu. K 850. výročí jeho korunovace, Praha 2009 s. 50–68; Ludmila ZELINKOVÁ, *Mocenské akty v čase a prostoru Kosmovy kroniky*, diplomová práce, FF MU Brno 2014; Josef ŽEMLIČKA, *Čechy v době knížecí (1034–1198)*, Praha 1997 (2. vyd. 2007); TÝŽ, *Poslední lov knížete Břetislava. (K událostem ve Zbečně před Vánoce roku 1100)*, in: Ad vitam et honorem Jaroslao Mezník. Profesoru Jaroslavu Mezníkovi přátelé a žáci k 75. narozeninám. Eds. T. Borovský – L. Jan – M. Wihoda, Brno 2003, s. 231–246; TÝŽ, „*Dvacet pánů*“ české země. K vymezení panujícího roku v 11. a 12. století, ČMM, 117, 1998, s. 293–309; TÝŽ, *Vyšehrad 1130: soud, nebo inscenace? (K „nekosmovskému“ pojetí českých dějin)*, in: Husitství – reformace – renesance. Sborník k 60. narozeninám F. Šmahela. Eds. J. Pánek – M. Polívka – N. Rejchrtová, Praha 1994, s. 47–68.

Kompletní seznam použitých pramenů a literatury:

KOSMAS (edice a překlady):

Cosmae Pragensis Chronica Boemorum. Ed. Bertold BRETHOLZ (unter Mitarbeit von Wilhelm WEINBERGER), Monumenta Germaniae Historica – Scriptores rerum Germanicarum, Nova series II, Berlin 1923.

Kosmas. Kronika Čechů. Eds. K. HRDINA – M. BLÁHOVÁ – Magdalena MORAVOVÁ (revize překladu, poznámky) – Martin WIHODA (úvod, revize překladu a poznámky), Praha 2011.

Kosmova kronika česká. Eds. Karel HRDINA (překlad) – Marie BLÁHOVÁ (revize překladu) – Dušan TŘEŠTÍK (úvod) – Petr KOPAL (komentáře), Praha – Litomyšl 2005.

Kosmasa Kronika Czechów. Ed. (překlad, úvod a poznámky) Maria WOJCIECHOWSKA, Warszawa 1968 (2. vyd. Wrocław 2006).

Cosmas von Prag. Die Chronik Böhmens. Eds. Georg GRANDAUR – Franz HUF – Alexander HEINE, Essen – Stuttgart 1987.

The Chronicle of the Czechs. Cosmas of Prague. Ed. (překlad, úvod a poznámky) Lisa WOLVERTON, Washington 2009.

Koz'ma Pražskij, Češskaja chronika. Ed. G. E. SANČUK, Moskva 1962.

Ostatní prameny:

ADO VIENNENSIS, *Martyrologium*, in: *Patrologia Latina*. Ed. Jean-Paul MIGNE, 123.

AIMOINUS FLORIANENSIS, *Historia Francorum*, in: *Patrologia Latina*. Ed. Jean-Paul MIGNE, 139.

AMBROSIUS MEDIOLANENSIS, *De fide*, in: *Patrologia Latina*. Ed. Jean-Paul MIGNE, 16.

AMBROSIUS MEDIOLANENSIS, *Expositio in psalmum David CXVIII*, in: *Patrologia Latina*. Ed. Jean-Paul MIGNE, 15.

Annales Pegavienses et Bosovienses, in: MGH SS XVI. Ed. Georg Heinrich PERTZ, Hannoverae 1859, s. 232–257.

AUCTOR INCERTUS, *Expositio in Apocalypsin*, *Patrologia Latina*. Ed. Jean-Paul MIGNE, 17.

AUGUSTINUS, *De civitate Dei*, in: *Patrologia Latina*. Ed. Jean-Paul MIGNE, 41.

BEDA, *Alegorica expositio in Samuelem*, in: *Patrologia Latina*. Ed. Jean-Paul MIGNE, 91.

BEDA, *Martyrologium*, in: *Patrologia Latina*. Ed. Jean-Paul MIGNE, 94.

Biblia Sacra Vulgatae Editionis, 1592–1605.

BOETIUS, *De consolatione philosophiae*, in: *Patrologia Latina*. Ed. Jean-Paul MIGNE, 63.

BRUNO: *Brunonis Vita Adalberti*, in: *Fontes rerum Bohemicarum I*. Ed. Josef EMLER, Praha 1873; *S. Adalberti Pragensis episcopi et martyris Vita altera auctore Brunone Querfurtensi*, MPH NS IV.2. Ed. Jadwiga KARWASIŃSKA, Warszawa 1969.

Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae I. (805–1197). Ed. Gustav FRIEDRICH, Pragae 1904–1907.

Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae II. (1198–1230). Ed. Gustav FRIEDRICH, Pragae 1912.

CRESCENTE (*Crescente fide*), in: *Fontes rerum Bohemicarum I*. Ed. Josef EMLER, s. 183–190.

CYPRIANUS CARTHAGINENSIS, *De laude martyrii*, in: *Patrologia Latina*. Ed. Jean-Paul MIGNE, 4.

DALIMIL I–II: *Staročeská kronika tak řečeného Dalimila I–II*. Eds. Jiří DAŇHELKA – Karel HÁDEK – Bohuslav HAVRÁNEK – Naděžda KVÍTKOVÁ, Praha 1988.

GALLUS: *Galli Anonymi Cronicae et gesta ducum sive principum Polonorum*, *Monumenta Poloniae Historica*, Nova series II. Ed. Karol MALECZYŃSKI, Krakov 1952.

Gesta Hungarorum des anonymen Notars: die älteste Darstellung der ungarischen Geschichte. Eds. Gabriel SILAGI – László VESZPRÉMY, Sigmaringen 1991.

Gesta principum Polonorum. The Deeds of the Princes of the Poles. Eds. P. W. KNOLL, F. SCHAER (transl. and notes), T. N. BISSON (introduction), Budapest – New York 2003.

GREGORIUS VII., *Registrum*, in: *Patrologia Latina*. Ed. Jean-Paul MIGNE, 148.

GREGORIUS M., *Moralium in Job, Moraliū libri, Homiliae in evangelia*, in: *Patrologia Latina*. Ed. Jean-Paul MIGNE, 75–76.

GUMPOLD, *Vita Venceslai*, in: FRB I. Ed. Josef EMLER, Praha 1873, s. 146–166.

HIERONYMUS STRIDONENSIS, *Commentaria in Daniele*, in: *Patrologia Latina*. Ed. Jean-Paul MIGNE, 25.

HIERONYMUS STRIDONENSIS, *Libri Samuelis et Malachim*, in: *Patrologia Latina*. Ed. Jean-Paul MIGNE, 28.

Chronicon Aulae regiae, in: *Fontes rerum Bohemicarum*. Ed. Josef EMLER, Praha 1883.

ISIDOR ZE SEVILLY, *Etymologiae*, Praha 1998 –.

KANAPARIUS: *Johannes Canaparius, Vita s. Adalberti Pragensis episcopi et martyris*, in: *Fontes rerum Bohemicarum I*. Ed. Josef EMLER, Praha 1873, s. 235–265; *S. Adalberti Pragensis episcopi et matyris Vita prior*, MPH NS IV.1. Ed. Jadwiga KARWASIŃSKA, Warszawa 1962.

KANOVNÍK VYŠEHRADSKÝ (*Canonici Wissegradensis continuatio Cosmae*). Ed. Josef EMLER, in: FRB II, Praha 1874), s. 201–237.

Kronikarze czescy. Kanonik Wyszehradzki, Mnich Sazawski. Ed. Maria WOJCIECHOWSKA, Warszawa 1978.

Kronika Thietmara. Ed. Marian Zagmunt JEDLICKI, Poznań 1953.

Letopisy hradištsko-opatovické, in: *Fontes rerum Bohemicarum II*. Ed. Josef EMLER, Praha 1874, s. 385–400.

Liudprandi Antapodosis Lib. III, in: MGH SRG XLI. Ed. J. BECKER, Hannover – Leipzig 1915.

Missale Romanum, Ratisbonae 1939.

- Necrologium Bohemicum*. Ed. František GRAUS, ČSČH, 15, 1967, s. 789–810.
- Necrologium Olomucense*. Ed. Beda DUDÍK, AÖG, 59, 1880.
- Nestorův letopis ruský*, přel. K. J. ERBEN, Praha 1867.
- Ottokars österreichische Reimchronik*. Ed. J. SEEMÜLLER, MGH, Deutsche Chroniken V/1, Hannover 1893.
- Otonis Frisingensis Chronica sive historia de duabus civitatibus*. Ed. Walther LAMMERS, Berlin 1961.
- PETRUS DAMIANUS, *Epistolae*, in: *Patrologia Latina*. Ed. Jean-Paul MIGNE, 144.
- PONTIUS DIACONUS, *De vita et passione Cypriani*, in: *Patrologia Latina*. Ed. Jean-Paul MIGNE, 3.
- Povest' vremennyh let I–II*. Ed. Dmitrij S. LICHACHEV, Moskva 1950–51.
- První staroslověnská legenda o sv. Václavovi*. Ed. J. KOLÁŘ, in: FRB I, Praha 1873, s. 127–134.
- Příběh Amleta, prince jutského, jak ho ve své kronice napsal Saxo Grammaticus*. Ed. (přel.) Helena KADEČKOVÁ, Voznice 1996.
- Přibika z Radenína řečeného Pulkavy kronika česká*, in: *Fontes rerum Bohemicarum V*. Eds. Josef EMLER – Jan GEBAUER, Praha 1893.
- (PVL: *Povest' vremennyh let I–II*. Ed. Dmitrij S. LICHACHEV, Moskva 1950–51.)
- RABANUS MAURUS, *Commentaria in libros Regnum*, in: *Patrologia Latina*. Ed. Jean-Paul MIGNE, 109.
- RABANUS MAURUS, *De universo*, in: *Patrologia Latina*. Ed. Jean-Paul MIGNE, 111.
- RATHERIUS VERONENSIS, *Praeloquia*, in: *Patrologia Latina*. Ed. Jean-Paul MIGNE, 136.
- Reginonis abbatis Prumiensis Chronicon cum continuatione Treverensi*, MGH SRG. Ed. Friedrich KURZE, Hannoverae 1890.
- Ruské byliny*. Ed. V. KARBUSICKÝ – V. STANOVSKÝ – J. VLADISLAV (přel.), Praha 1964.
- Sága o Egilovi, synu Skalagrímově*, přel. K. VRÁTNÝ, Praha 1926.
- Der Sachsenspiegel. Landrecht I*. Ed. J. WEISKE – R. HILDEBRAND, Leipzig 1919.
- SAXO GRAMMATICUS: *Saxonis Grammatici Gesta Danorum*. Ed. Alfred HOLDER, Strassburg 1886.
- Slovo o pluku Igorově*. Ed. (přel.) František KUBKA, Praha 1950.
- Slovo o polku Igoreve*. Eds. L. A. DMITRIEV – D. S. LICHACHEV – O. V. TVOROGOV – N. A. MEČERSKIJ – A. A. BURIKIN, Leningrad 1985.
- SNORRI STURLUSON, *Edda a Sága o Ynglinzích*, přel. H. Kadečková, Praha 2003.

Svod ruskogo fol'klora. Byliny v 25 tomach. Tom 1. Byliny Pečory. Sever jevropejskoj Rossii.
Ed. A. A. GORELOV, Sankt Peterburk – Moskva 2001.
Vergili Aeneis. Ed. W. Klouček, Prag – Wien – Leipzig 1894.
Vyprávění o minulých letech aneb Nestorův letopis ruský. Ed. Michal TĚRA, Praha 2014.
Widukindi monachi Corbeiensis rerum gestarum Saxonicarum libri tres. Eds. P. HIRSCH –
E.-H. LOHMANN, MGH SRG 60, Hannover 1935.
ZENO VERONENSIS, *Tractatus (De Job)*, in: *Patrologia Latina.* Ed. Jean-Paul MIGNE, 11.

Literatura:

ADAM Z VELESLAVÍNA, Daniel – VOCHOČ, Martin J.: *Kalendář historický národa českého II*, Praha 1940.

AGAMBEN, Giorgio: *Prostředky bez účelu. Poznámky o politice*, přel. N. Bonaventurová, Praha 2003.

ALTHOFF, Gerd: *Formen und Funktionen öffentlicher Kommunikation im Mittelalter.* Ed. TÝŽ, Stuttgart 2001.

ALTHOFF, Gerd: *Gefühle in der öffentlichen Kommunikation des Mittelalters*, in: *Emotionalität. Zur Geschichte der Gefühle.* Hrsg. C. Benthien – A. Fleig – I. Kasten, Köln – Weimar – Wien 2000, s. 82–99.

ALTHOFF, Gerd: *Ira regis. Prolegomena to a History of Royal Anger*, in: *Anger's Past. The Social Usus of an Emotion in the Middle Ages.* Ed. B. H. Rosenwein, Ithaca – London 1998, s. 59–74.

ALTHOFF, Gerd: *Spielregeln der Politik im Mittelalter. Kommunikation in Frieden und Fehde*, Darmstadt 1997.

ANTL, Theodor: *Čarodějní pastýři na Třeboňsku r. 1663. Z archivu třeboňského sděluje Theodor Antl*, Český lid, 9, 1900, s. 293-299.

ANTL, V.: *Zprávy starodávné o čárech a kouzlech*, Český lid, 21, 1912, s. 457–458.

ANTONÍN, Robert – BOROVSÝ, Tomáš: *Panovnické vjezdy na středověké Moravě*, Brno 2009.

ASSMANN, Aleida: *Cultural Memory and Western Civilization. Functions, Media, Archives*, Cambridge 2011.

ASSMANN, Aleida: *Erinnerungsräume. Formen und Wandlungen des kulturellen Gedächtnisses*, München 1999 (3. Aufl. 2006).

ASSMANN, Jan: *Kollektives Gedächtnis und kulturelle Identität*, in: *Kultur und Gedächtnis.* Eds. T. Hölscher – J. Assmann, Frankfurt am Main 1988, s. 9–19.

- ASSMANN, Jan: *Kultura a paměť. Písmo, vzpomínka a politická identita v rozvinutých kulturách starověku*, Praha 2001.
- AURAST, Anna: *Wir und die Anderen. Identität und Widerspruch bei Cosmas von Prag*, *Das Mittelalter*, 10, 2005, č. 2, s. 28–37.
- BAGI, Dániel: *Heidentum und Christentum in den Urgeschichtsdarstellungen der ersten historischen Synthesen Ostmitteleuropas im Mittelalter. Eine historische Region und zwei Modelle*, *Zeitschrift für Ostmitteleuropa-Forschung*, 54, 2005, s. 159–173.
- BAK, János M.: *Christian Identity in the Chronicle of the Czechs by Cosmas of Prague*, in: *Historical Narratives and Christian Identity on a European Periphery. Early History Writing in Northern, East-Central, and Eastern Europe (c.1070–1200)*. Ed. I. H. Garipzanov, Turnhout 2011, s. 167–182.
- BAK, János: *Percy Ernst Schramm*, in: *Medieval Scholarship. Biographical Studies on the Formation of a Discipline I*. Eds. H. Damico – J. B. Zavadil, New York 1995, s. 247–262.
- BALAŠOV, Dmitrij M. – NOVIČKOVA, Tat'jana A. – JEMEL'JANOV, Leonard I.: *Russkij bylinnyj epos*, in: *Svod ruskogo fol'klora. Byliny v 25 tomach. Tom 1*, s. 21–78.
- BANASZKIEWICZ, Jacek: *Entre la description historiographique et le schéma structurel. L'image de la communauté tribale: l'exemple des Lučane dans l'Chronica Bohemorum de Kosmas*, in: *L'historiographie médiévale en Europe*, Paris 1991, s. 165–175.
- BANASZKIEWICZ, Jacek: *Jedność porządku przestrzennego, społecznego i tradycji początków ludu*, *Przegląd Historyczny*, 77, 1986, s. 445–466.
- BANASZKIEWICZ, Jacek: *Königliche Karrieren von Hirten, Gärtnern und Pflügeren. Zu einem mittelalterlichen Erzählschema vom Erwerb der Königsherrschaft (die Sagen von Johannes Agnus, Přemysl, Ina, Wamba und Dagobert)*, *Saeculum*, 33, 1982, s. 265–286.
- BANASZKIEWICZ, Jacek: *Podanie o Piaście i Popielu. Studium porównawcze nad wczesnośredniowiecznymi tradycjami dynastycznymi*, Warszawa 1986.
- BANASZKIEWICZ, Jacek: *Polskie dzieje bajeczne Mistrza Wincentego Kadłubka*, Wrocław 1998 (2. vyd. 2002).
- BANASZKIEWICZ, Jacek: *Slavonic origines regni. Hero the Law-giver and Founder of Monarchy (Introductory survey of problems)*, *Acta Poloniae Historica*, 60, 1989, s. 97–131.
- BANASZKIEWICZ, Jacek: *Slawische Sagen „De origine gentis“ (Al-Masudi, Nestor, Kadlubek, Kosmas) – dioskurische Matrizen der Überlieferungen*, *MHB*, 3, 1993, s. 29–58.
- BANASZKIEWICZ, Jacek: *Trzy razy uczta*, in: *Spółeczeństwo Polski średniowiecznej*. Ed. S. K. Kuczyński, Warszawa 1992, s. 95–108.

- BANASZKIEWICZ, Jacek: *Wątek „ujarzmienia kobiet” jako składnik tradycji o narodzinach społeczności cywilizowanej. Przekazy „słowiańskie” wcześniejszego średniowiecza*, in: *Człowiek w społeczeństwie średniowiecznym*. Ed. R. Michałowski, Warszawa 1997, s. 27–44.
- BARCIAK, Antoni: *Uwagi o konstrukcjach czasowych narracji historycznej Galla Anonima i Kosmasa*, in: *Piśmiennictwo Czech i Polski w średniowieczu i we wczesnej epoce nowożytnej*. Eds. Týž – W. Iwańczak, Katowice 2006, s. 63–76.
- BARTLETT, Robert: *Evropa a přemyslovský stát*, in: *Přemyslovci. Budování českého státu*. Eds. P. Sommer – D. Třeštík – J. Žemlička, Praha 2009, s. 15–31.
- BARTOŠ, František M.: *Kosmas a Gallus – Čech a Lech*, in: *Česko-polský sborník vědeckých prací I*, Praha 1955, s. s. 73–80.
- BARTOŠEK, Luboš: *Desátá múza Vladislava Vančury*, Praha 1973.
- BĚLIČ, Jaromír – KAMIŠ, Adolf – KUČERA, Karel: *Malý staročeský slovník*, Praha 1978.
- BLÁHOVÁ, Marie: *Die Anfänge des böhmischen Staates in der mittelalterlichen Geschichtsschreibung*, in: *Von Sacerdotium und Regnum. Geistliche und weltliche Gewalt im frühen Mittelalter. Festschrift für Egon Boshof zum 65. Geburtstag*. Eds. F.-R. Erkens – H. Wolff, Köln – Weimar – Wien 2002, s. 67–76
- BLÁHOVÁ, Marie: *Formy komunikace přemyslovských panovníků v podání pražského děkana Kosmy*, in: *Rola komunikaci i przestrzeni w średniowiecznych i wczesnonowożytnych dziejach Czech i Polski*. Eds. A. Paner – W. Iwańczak, Gdańsk 2008, s. 15–40.
- BLÁHOVÁ, Marie: *Die Freiheitsvorstellungen der böhmischen Intelligenz des frühen 12. Jahrhunderts. (Der Begriff „libertas“ bei Cosmas von Prag)*, in: *Florentissima proles ecclesiae. Miscellanea hagiographica, historica et liturgica Reginaldo Grégoire O.S.B. XII lustra complenti oblata*. Ed. D. Gobbi, Trento 1996, s. 31–39.
- BLÁHOVÁ, Marie: *Historická literatura v českých knihovnách přemyslovského období*, in: *Historia docet. Sborník prací k počtě 60. narozenin prof. PhDr. I. Hlaváčka*. Eds. M. Polívka – M. Svatoš, Praha 1992, s. 11–24.
- BLÁHOVÁ, Marie: *Hněv jako hybná síla politických událostí v podání pražského děkana Kosmy*, in: *Cor hominis. Wielkie namiętności w dziejach, źródłach i studiach nad przeszłością*. Eds. S. Rosik – P. Wiszewski, Wrocław 2008, s. 169–176.
- BLÁHOVÁ, Marie: *Kosmas, první český historik*, in: *Duchem, ne mečem. Fakta, úvahy, souvislosti*. Ed. J. Lakosilová, Praha 2003, s. 16–28.

- BLÁHOVÁ, Marie: *Kosmovo podání vraždění Vršovců na podzim 1108*, in: *Od knížat ke králům. Sborník u příležitosti 60. narozenin Josefa Žemličky*, Praha 2007, s. 82–86.
- BLÁHOVÁ, Marie: *Lisa WOLVERTON, Cosmas of Prague: Narrative, Classicism, Politics*, *The Catholic Historical Review*, 201, 2016, č. 2, s. 384–386.
- BLÁHOVÁ, Marie: *Možnosti studia historického vědomí v raně feudálních Čechách*, *Studia Mediaevalia Pragensia*, 1, 1988, s. 33–50.
- BLÁHOVÁ, Marie: *Národ v pojetí českých středověkých intelektuálů*, in: *Wspólnoty małe i duże w społeczeństwach Czech i Polski w sredniowieczu i w czasach wczesnonowożytnych*, Kraków 2010 s. 15–33.
- BLÁHOVÁ, Marie: *Staročeská kronika tak řečeného Dalimila 3. Staročeská kronika tak řečeného Dalimila v kontextu středověké historiografie latinského kulturního okruhu a její pramenná hodnota*, Praha 1995.
- BLÁHOVÁ, Marie: *Stát a vláda státu v pojetí kronikáře Kosmy*, in: *Średniowiecze polskie i powszechne*. Ed. I. Panic, Katowice 2002, s. 115–137.
- BLÁHOVÁ, Marie: *Verschriftlichte Mündlichkeit in der Böhmischen Chronik des Domherrn Cosmas von Prag*, in: *The Development of Literate Mentalities in East Central Europe*. Eds. A. Adamska – M. Mostert, Turnhout 2004, s. 343–363.
- BLAHYNKA, Milan: *Vladislav Vančura*, Praha 1978.
- BOLINA, Pavel: *Příspěvek k interpretaci Kosmových desátkových údajů (K 880. výročí úmrtí kronikáře)*, *ČČH*, 103, 2005, č. 4, s. 828–860; Nikodem BOŇCZA-TOMASZEWSKI, *Idea expanze v raně středověkých Čechách (Analýza pověsti o Přemyslovi v Kosmově kronice)*, *Český lid*, 85, 1998, s. 289–301.
- BOTHEROYDOVÁ, Sylvia – BOTHEROYD, Paul: *Lexikon keltské mytologie*, Praha 1998.
- BRABEC, Jiří: *Doslov*, in: *Z. Kalandra, Intelektuál a revoluce*, Praha 1994.
- BRETHOLZ, Bertold: *Brünn. Geschichte und Kultur*, Brünn 1938.
- BRÜCKNER, Aleksander: *Moudrá Libuše – mužem*, *Naše doba*, 11, 1904, s. 660–664, 744–749, 818–826.
- BUDIL, Ivo: *Mýtus, jazyk a kulturní antropologie*, Praha 2003 (4. vyd.).
- CANTOR, Norman F.: *Inventing the Middle Ages. The Lives, Works, and Ideas of the Great Medievalists of the Twentieth Century*, New York 1991.
- Codierungen von Emotionen im Mittelalter/ Emotions and Sensibilities in the Middle Ages*. Eds. Ch. S. JAEGER – I. KASTEN, Berlin – New York 2003.
- Coronations. Medieval and Early Modern Monarchic Ritual*. Ed. János M. BAK, Berkeley – Los Angeles – Oxford 1990.

- CRAM, Kurt-Georg: *Iudicium belli. Zum Rechtscharakter des Krieges im deutschen Mittelalter*, Münster – Köln 1955.
- CURTIUS, Ernst Robert: *Evropská literatura a latinský středověk*, Praha 1998.
- ČAPEK, Jan Blahoslav: *Kosmova kronika ve světle vztahů mezi starou epikou a kronikami*, Strahovská knihovna, 11, 1976, s. 123–151.
- ČECH, Petr: *Dragúš – Kosmův mýtus a náš historický problém*, Archeologie ve středních Čechách, 3, 1999, s. 353–365.
- ČINÁTL, Kamil: *Dějiny a vyprávění. Palackého Dějiny jako zdroj historické obraznosti národa*, Praha 2011.
- DALEWSKI, Zbigniew: *Rytuał i polityka. Opowieść Galla Anonima o konflikcie Bolesława Krzywoustego ze Zbigniewem*, Lublin 2005.
- DALEWSKI, Zbigniew: *Władza, przestrzeń, ceremoniał. Miejsce i uroczystość inauguracji władcy w Polsce średniowiecznej do końca XIV w.*, Warszawa 1996.
- Dějiny české literatury I. Starší česká literatura*. Ed. Josef HRABÁK, Praha 1959.
- DELUMEAU, Jean: *Strach na Západě ve 14.–18. století I*, Praha 1997.
- DOLENSKÝ, Jan (spolupráce J. KOSINA – A. REZEK), *Obrázkové dějiny národa československého*, Praha 1932 (8. vyd.).
- DRAGOUN, Michal: *Den všední, den sváteční a politika přemyslovských Čech*, MHB, 4, 1995, s. 47–79.
- DUMÉZIL, Georges: *Mitra – Varuna. An Essey on Two Indo-European Representations of Sovereignty*, New York 1988.
- DUMÉZIL, Georges: *Mythes et dieux des Germains*, Paris 1939.
- DUMÉZIL, Georges: *Mýtus a epos I. Trojfunkční ideologie v eposech indoevropských národů*, Praha 2001.
- DUMÉZIL, Georges: *Mýtus a epos II. Indoevropské epické vzory: hrdina, kouzelník, král*, Praha 2005.
- DUMÉZIL, Georges: *Mýty a bohové Indoevropanů*. Ed. H. Coutau-Bégarie, Praha 1997.
- EHLERS, Joachim: *Otto von Freising. Ein Intellektueller im Mittelalter. Eine Biographie*, München 2013.
- ELIADE, Mircea: *Dějiny náboženského myšlení I*, Praha 2008 (3. vyd.).
- ELIADE, Mircea: *Dějiny náboženského myšlení II*, Praha 1996.
- ELIADE, Mircea: *Iniciace, rituály, tajné společnosti. Mystická zrození*, Brno 2004.
- ELIADE, Mircea: *Mýtus a skutečnost*, Praha 2011.
- ELIADE, Mircea: *Mýty, sny a mystéria*, Praha 1998.

- ELIADE, Mircea: *Od Zalmoxida k Čingischánovi*, Praha 1997.
- ELIADE, Mircea: *Šamanismus a nejstarší techniky extáze*, Praha 1997.
- FIALA, Zdeněk: *Jindřich Zdík a Kosmas (O původu Jindřicha Zdíka)*, Zápisky katedry československých dějin a archivního studia, 7, 1963, s. 7–19.
- FIALA, Zdeněk: *Přemyslovské Čechy. Český stát a společnost v letech 995–1310*, Praha 1975 (2. vyd.).
- FIALA, Zdeněk: *Vztah českého státu k německé říši do počátku 13. století (Podle kritiky pramenů)*, Sborník historický 6, 1959, s. 23–95.
- FILIPSKÝ, Jan: *Encyklopedie indické mytologie. Postavy indických bájí a letopisů*, Praha 2007 (2. vyd.).
- Film und kulturelle Erinnerung: Plurimediale Konstellationen*. Eds. Astrid ERLI – Stephanie WODIANKA, Berlin 2008.
- FLAJŠHANS, Václav: *Naše nejstarší osobní jména II: Božena a Křesina*, Naše řeč, 11, 1927, s. 193–197.
- FROLEC, Václav: *Jízda králů. Lidový obřad, hra, slavnost*, Praha 1990.
- FORST, Vladimír: *Literatura pro 1. ročník středních škol (Přehled vývoje a směrů)*, Praha 1985 (2. vyd.).
- FORSTNER, Dorothea: *Die Welt der christlichen Symbole*, Innsbruck – Wien 1986.
- FRIED, Johannes: *Erinnerung und Vergessen. Die Gegenwart stiftet die Einheit der Vergangenheit*, Historische Zeitschrift, 273, 2001, s. 561–593.
- FRIED, Johannes: *Gens und regnum. Wahrnehmungs- und Deutungskategorien politischen Wandels im frühen Mittelalter. Bemerkungen zur doppelten Theoriebindung des Historikers*, in: Sozialer Wandel im Mittelalter. Ed. J. Miethke – K. Schreiner, Sigmaringen 1994; s. 73–104.
- FRIED, Johannes: *Gnesen – Aachen – Rom. Otto III. und der Kult des hl. Adalbert. Beobachtungen zum älteren Adalbertsleben*, in: Polen und Deutschland vor 1000 Jahren. Ed. M. Borgolte, Berlin 2002, s. 235–279.
- FRIED, Johannes: *Der Schleier der Erinnerung. Grundzüge einer historischen Memorik*, München 2004.
- FRIED, Johannes: *Vom Zerfall der Geschichte zur Wiedervereinigung. Der Wandel der Interpretationsmuster*, in: Stand und Perspektiven der Mittelalterforschung am Ende des 20. Jahrhunderts. Ed. O. G. Oexle, Göttingen 1996, s. 45–72.
- FRIED, Johannes: *Der Weg in die Geschichte. Die Ursprünge Deutschlands bis 1024*, Berlin 1994.

- FRIED, Johannes: *Wissenschaft und Phantasie. Das Beispiel der Geschichte*, Historische Zeitschrift, 263, 1996, s. 291–316.
- FRITZE, Wolfgang H.: *Corona regni Bohemiae: Die Entstehung des böhmischen Königtums im 12. Jahrhundert im Widerspiel von Kaiser, Fürst und Adel*, in: Týž, Frühzeit zwischen Ostsee und Donau. Ausgewählte Beiträge zum geschichtlichen Werden im östlichen Mitteleuropa vom 6. bis zum 13. Jahrhundert. Eds. L. Kuchenbuch – W. Schich, Berlin 1982, s. 209–296.
- GAMKRELIDZE, Tamaz V. – IVANOV, Vjačeslav V.: *Indo-European and the Indo-Europeans. A Reconstruction and Historical Anylysis of a Proto-Language and a Proto-Culture I–II*, Berlin – New York 1995.
- GAUVARD, Claude: *Násilí*, in: Encyklopedie středověku. Eds. J. Le Goff – J.-C. Schmitt, Praha 2002, s. 424–430.
- GEBAUER, Jan: *Slovník staročeský*, Praha 1970.
- GEERTZ, Clifford: *Dichte Beschreibung. Beiträge zum Verstehen kultureller Systeme*, Frankfurt a. M. 1987.
- GEERTZ, Clifford: *Interpretace kultur. Vybrané eseje*, přel. H. Červinková, V. Hubinger a H. Humlíčková, Praha 2000.
- GEREMEK, Bronisław: *Člověk na okraji ve středověku*, in: Středověký člověk a jeho svět. Ed. J. Le Goff, Praha 1999, s. 291–312.
- GERSTEIN, Mary R.: *Germanic Warg: The Outlaw as Werwolf*, in: Myth in Indo-European Antiquity. Ed. G. J. Larson – C. S. Littleton – J. Puhvel, Berkeley – Los Angeles 1974, s. 131–156.
- GIEYSZTOR, Aleksander: *Mitologia Słowian*, Warszawa 2006 (3. vyd., aktualizované a rozšířené).
- GIEYSZTOR, Aleksander: *Więź narodowa i regionalna v polskim średniowieczu*, in: Polska dzielnicowa i zjednoczona, Warszawa 1972, s. 9–36.
- GINZBURG, Carlo: *Benandanti: čarodějnictví a venkovské kultury v 16. a 17. století*, Praha 2002.
- GINZBURG, Carlo: *Noční příběh. Sabat čarodějnic*, Praha 2003.
- GIRARD, René: *Obětní beránek*, Praha 1997.
- GOETZ, Hans-Werner: *Die Gegenwart der Vergangenheit im früh- und hochmittelalterlichen Geschichtsbewußtsein*, Historische Zeitschrift, 255, 1992, s. 61–97.
- GOETZ, Hans-Werner: *Das Geschichtsbild Ottos von Freising. Ein Beitrag zur historischen Vorstellungswelt und zur Geschichte des 12. Jahrhunderts*, Köln 1984.

- GOETZ, Hans-Werner: *Geschichtsschreibung und Geschichtsbewußtsein im hohen Mittelalter*, Berlin 1999.
- GOETZ, Hans-Werner: *Der hochmittelalterliche Geschichtsschreiber und seine Quellen. Zur historiographischen Praxis im Spiegel von Geschichtsverständnis und Geschichtsbewußtsein*, Internationale Zeitschrift für Mediävistik, 32, 1997, č. 2, s. 1–18.
- GOETZ, Hans-Werner: *Moderne Mediävistik. Stand und Perspektiven der Mittelalterforschung*, Darmstadt 1999.
- GOETZ, Hans-Werner: *Von der „res gesta“ zur „narratio rerum gestarum“*. Anmerkungen zu Methoden und Hilfswissenschaften des mittelalterlichen Geschichtsschreibers, Revue belge de philologie et d'histoire, 67, 1989, s. 695–713.
- GOETZ, Hans-Werner: *Vorstellungen und Wahrnehmungen mittelalterlicher Zeitzeugen. Neue Fragen an die mittelalterliche Historiografie*, in: *Mittelalter zwischen Politik und Kultur. Perspektiven einer kulturwissenschaftlichen Erweiterung der Mittelalter-Didaktik*. Eds. W. Hasberg – M. Seidenfuß, Neuried 2003, s. 45–57.
- GOETZ, Hans-Werner: *„Vorstellungsgeschichte“: Menschliche Vorstellungen und Meinungen als Dimension der Vergangenheit*, Archiv für Kulturgeschichte, 61, 1979, s. 253–271.
- GOETZ, Hans-Werner: *Die Zeit als Ordnungsfaktor in der hochmittelalterlichen Geschichtsschreibung*, in: *Rhythmus und Saisonalität*. Eds. P. Dilg – G. Keil – D.-R. Moser, Sigmaringen 1995, s. 63–74.
- GOETZ, Hans-Werner: *Zum Geschichtsbewußtsein hochmittelalterlicher Geschichtsschreiber*, in: *Hochmittelalterliches Geschichtsbewußtsein im Spiegel nichthistoriographischer Quellen*. Ed. Týž, Berlin 1998, s. 55–72.
- GOLEMA, Martin: *Kosmova a Dalimilova „dívčí válka“ ako metafora indoeurópskej vojny funkcií*, Studia mythologica Slavica, 8, Ljubljana 2005, s. 137–157.
- GOLEMA, Martin: *Stredoveká literatúra a indoeurópske mytologické dedičstvo. Prítomnosť trojfunkčnej indoeurópskej ideológie v literatúre, mytológii a folklóre stredovekých Slovanov*, Banská Bystrica 2006.
- GRAFENAUER, Bogo: *Ustoličevanje koroških vojvod in država karantanskih Slovencev*, Ljubljana 1952.
- GRAUS, František: *Cosmas v. Prag*, in: *Lexikon des Mittelalters III*, Stuttgart 1986, sl. 300–301.
- GRAUS, František: *Dějiny venkovského lidu v Čechách v době předhusitské I*, Praha 1953.

- GRAUS, František: *Der Heilige als Schlachtenhelfer. Zur Nationalisierung einer Wundererzählung in der mittelalterlichen Chronistik*, in: Festschrift für H. Beumann. Eds. K.-U. Jaschke – R. Wenskus, Sigmaringen 1977, s. 330–348.
- GRAUS, František: *Die Nationenbildung der Westslawen im Mittelalter*, Sigmaringen 1980.
- GRAUS, František: *Necrologium Bohemicum – Martyrologium Pragense a stopy nekosmovského pojetí českých dějin*, ČSČH, 15, 1967, s. 789–810.
- GRAUS, František: *Slovanská liturgie a písemnictví v přemyslovských Čechách 10. století*, ČSČH, 14, 1966, s. 473–495.
- GRAUS, František: *St. Adalbert und St. Wenzel. Zur Funktionen der mittelalterlichen Heiligenverehrung in Böhmen*, in: Europa Slavica – Europa Orientalis. Festschrift für H. Ludat zum 70. Geburtstag. Eds. K.-D. Grothusen – K. Zernack, Berlin 1980, s. 205–231.
- GRAUS, František: *Über die sogenannte germanische Treue*, Historica 1, 1959, s. 71–121.
- GRAUS, František: *V. Karbusický, Anfänge*, Die Welt der Slawen, 26, 1981, s. 437–441.
- GRAUS, František: *Volk, Herrscher und Heiliger im Reich der Merowinger*, Praha 1965.
- GREENOVÁ, Miranda J.: *Keltské mýty*, Praha 1998.
- GROSS, Hynek: *Čarovné posílání vlků na dobytek za Viléma z Rožmberka*, Český lid, 13, 1904, s. 174–175.
- GURA, Aleksandr V.: *Simvolika životnych v slavjanskoj narodnoj tradicii*, Moskva 1997.
- GUREVIČ, Aron: *Nebe, peklo, svět*, Praha 1996.
- HASALÍK, Radek: *O mléku a strdí*, Miscellanea, 18, 2003–2004, s. 382–387.
- HASIL, Jan: *Kosmas: literát, ideolog a historiograf raného přemyslovského státu*, in: Přednášky z 56. běhu Letní školy slovanských studií, Praha 2013 s. 138–146.
- HÁSKOVÁ, Jarmila: *K ikonografii dvou českých denárů Vladislava I. po roce 1120*, in: Realita, představa a symbol v numismatické ikonografii. Ed. D. Grossmannová – J. T. Štefan, Ostrava 2004, s. 71–75.
- HEERS, Jacques: *Svátky bláznů a karnevaly*, přel. H. Beguivinová, Praha 2006.
- HEMMERLE, Josef: *Cosmas von Prag*, in: Lebensbilder zur Geschichte der böhmischen Länder 4. Ed. F. Seibt, München – Wien 1981, s. 23–48.
- HILSCH, Peter: *Herzog, Bischof und Kaiser bei Cosmas von Prag*, in: Geschichtsschreibung und geistiges Leben im Mittelalter. Eds. K. Hauck – H. Mordeck, Köln – Wien 1978, s. 356–372.
- Historiographie im frühen Mittelalter*. Eds. Anton SCHARER – Georg SCHEIBELREITER, Wien – München 1994.

- HLAVÁČEK, Ivan: *Knihy a knihovny v českém středověku. Studie k jejich dějinám do husitství*, Praha 2005.
- HLAVÁČEK, Ivan: *Kosmas von Prag*, in: Lexikon für Theologie und Kirche VI, Freiburg im Breisgau 1997, sl. 394.
- HOFFMANN, Bohuslav – TESAŘÍKOVÁ, Jaroslava: *Literatura pro I. ročník středních škol (pracovní antologie textů)*, Praha 1988 (3. vyd.).
- HOLÝ, Jiří: *Vladislav Vančura v zajetí filmu*, *Illuminace*, 3, 1991, č. 1, s. 69–90.
- HORA, Petr: *Toulky českou minulostí I*, Praha 1985.
- HORECKÝ, Paul L.: *Kosmas (Cosmas)*, *Kosmas*, 1, 1982 (Summer), č. 1, s. 3–8.
- HOŠNA, Jiří: *Druhý život svatého Václava*, Praha 1997.
- HOŠNA, Jiří: *K žánrové specifičnosti václavských legend*, *Česká literatura*, 30, 1982, s. 385–395.
- HOŠNA, Jiří: *Knížata a králové v Kosmově Kronice české*, in: *Přednášky z 54. běhu Letní školy slovanských studií*, Praha 2011 s. 80–90.
- HOŠNA, Jiří: *Kníže Václav v obrazu legend*, Praha 1986.
- HOŠNA, Jiří: *Místo hagiografie v české literatuře*, in: *Bohemia, Ecclesia, Universitas. Sborník k sedmdesátinám prof. J. Kadlecovi*, Praha 1991, s. 49–56.
- HOŠNA, Jiří: *Panovníci zemí Koruny české. Literární fikce a skutečnost*, in: *Přednášky z 50. běhu Letní školy slovanských studií*, Praha 2007 s. 61–69.
- HOŠNA, Jiří: *Panovnická moc ve světle hagiografických pramenů*, *Studia Mediaevalia Pragensia*, 1, 1988, s. 63–75.
- Hrdinové a věštci českého národa*, Praha 1948.
- CHALOUPECKÝ, Václav: *Slovanská bohoslužba v Čechách*, *Věstník české akademie věd a umění*, 59, 1950, s. 65–80.
- CHALOUPKA, Otakar: *Setkání s českými spisovateli*, Praha 1989.
- CHARVÁT, Petr: „*Dejte mému synáčkovi loveckou trubku mou a kopí*“. *Co vlastně odkázal umírající Břetislav II. svému dědici?*, in: *Acta historica et museologica Universitatis Silesianae Opaviensis*, řada C, Opava 2000, s. 167–169.
- CHARVÁT, Petr: *Ideologická funkce kultury v přemyslovských Čechách*, in: *Typologie raně feudálních slovanských států*. Ed. J. Žemlička, Praha 1987, s. 229–243.
- CHARVÁT, Petr: *Předkřesťanské ideologie v raném českém středověku*, *Studia mediaevalia Pragensia*, 1, 1988, s. 77–91.

- IVANOV, Vjačeslav V.: *Dialektnye členěnija slavjanskoj jazykovoj obščnosti i edinstvo drevnego slavjanskogo jazykovogo mira*, in: *Razvitije etničeskogo samosoznanija slavjanskich narodov v epochu rannogo srednevekovja*, Moskva 1982, s. 212–236.
- IVANOV, Vjačeslav V.: *Izbrannyje trudy po semiotike i istorii kul'tury. Tom I–VII*, Moskva 1999–2010.
- IVANOV, Vjačeslav V.: *Rekonstrukcija indoevropskich slov i tekstov, otražajušich kult volka*, *Izvestija Akademii Nauk SSSR, serija literatury i jazyka*, 34, 1975, č. 5, s. 399–408.
- IVANOV, Vjačeslav V. – TOPOROV, Vladimír N.: *A comparative study of the group of Baltic mythological terms from the root vel-*, *Baltistica* 9, 1973, č. 1, s. 15–27.
- IVANOV, Vjačeslav V. – TOPOROV, Vladimír N.: *Il'ja Muromec*, in: *Slavjanskaja mifologija*, Moskva 1995, s. 206–210.
- IVANOV, Vjačeslav V. – TOPOROV, Vladimír N.: *Issledovanija v oblasti slavjanskich drevnostej. Leksičeskije i frazeologičeskije voprosy rekonstrukci tekstov*, Moskva 1974.
- IVANOV, Vjačeslav V. – TOPOROV, Vladimír N.: *K rekonstrukcii Mokoši kak ženskogo personaža v slavjanskoj versii osnovnogo mifa*, in: *Balto-slavjanskije issledovanija* 1982, Moskva 1984, s. 175–197.
- IWAŃCZAK, Wojciech: *Elita dworska w kronice Kosmasa*, in: *Dvory a rezidence ve středověku. III, všední a sváteční život na středověkých dvorech*, Praha 2009, s. 381–392.
- IWAŃCZAK, Wojciech: *Polskie badania nad dziejami Czech i stosunków polsko-czeskich w średniowieczu*, in: *Polonistické studie v České republice a bohemistické studie v Polské republice v posledních třiceti letech. Historické a filologické obory – Polskie badania bohemistyczne i czeskie badania polonistyczne w ostatnim trzydziestoleciu. Nauki historyczne i filologiczne*. Ed. R. Gładkiewicz – M. Myška, Praha 1995, s. 203–225.
- JACOBY, Michael: *Wargus, vargr „Verbrecher“ „Wolf“: eine sprach- und rechtsgeschichtliche Untersuchung*, Uppsala 1974.
- JAKOBSON, Roman: *The Slavic God Veles and His Indo-European Cognates*, in: *Týž, Selected Writings VII. Contributions to Comparative Mythology. Studies in Linguistics and Philology, 1972–1982*. Ed. S. Rudy, Berlin – New York – Amsterdam 1985, s. 33–48.
- JAKOBSON, Roman: *Voprosy sravnitel'noj indojevropskoj mifologii v svete slavjanskich pokazanij*, in: *American Contributions to the Sixth International Congress of Slavists I*, The Hague – Paris 1968, s. 125–128.
- JAKOBSON, Roman – RUŽIČIĆ, Gojko: *The Serbian Zmaj Ognjeni Vuk and the Russian Vseslav Epos*, in: *tamtéž*, s. 369–379.

- JAKOBSON, Roman – SZEFTTEL, Marc: *The Vseslav epos*, in: R. Jakobson, Selected Writings IV. Slavic Epic Studies, The Hague – Paris 1966, s. 301–368.
- JIRÁSEK, Alois: *Staré pověsti české*, Praha 1981.
- KALANDRA, Závaš: *České pohanství*, Praha 1947.
- KALANDRA, Závaš: *Kosmas a Kristián o původu státu*, Dějiny a přítomnost, 2, 1938, s. 1–23.
- KALANDRA, Závaš: *Intelektuál a revoluce*. Ed. J. Brabec, Praha 1994.
- KALHOUS, David: *Anatomy of a Duchy. The Political and Ecclesiastical Structures of Early Přemyslid Bohemia*, Leiden – Boston 2012.
- KALHOUS, David: *Biskup Jaromír a jeho doba (1038–1090). Několik poznámek k jeho životu*, MBH, 9, 2004, s. 27–45.
- KALHOUS, David: *České země za prvních Přemyslovců v 10.–12. století. I. Čeled' sv. Václava*, Praha 2011.
- KALHOUS, David: *České země za prvních Přemyslovců v 10.–12. století. II. Svět doby knížecí*, Praha 2013.
- KALHOUS, David: *Koruna česká a polská? Střetávání Boleslava II. a Vratislava II. na cestě za královskou korunou*, SPFFBU, 50, C48, Brno 2003, s. 5–16.
- KALHOUS, David: *Legenda Christiani and Modern Historiography*, Leiden – Boston 2015.
- KALHOUS, David – KOPAL, Petr – MORAVCOVÁ, Irena – POLANSKÝ, LUBOŠ: *Přemyslovská dynastie: Soupis členů původního českého panovnického rodu*, in: Přemyslovci – budování českého státu. Eds. P. Sommer – D. Třeštík – J. Žemlička, Praha 2009, s. 541–573.
- KANTOROWICZ, Ernst H.: *The Kings of two Bodies. A Study in Medieval Political Theology*, Princeton 1957.
- KARBUSICKÝ, Vladimír: *Anfänge der historischen Überlieferung in Böhmen*, Köln – Wien 1980.
- KARBUSICKÝ, Vladimír: *Báje, mýty, dějiny. Nejstarší české pověsti v kontextu evropské kultury*, Praha 1995.
- KARBUSICKÝ, Vladimír: *Nejstarší pověsti české*, Praha 1966.
- KELLER, Hagen: *Die Investitur. Ein Beitrag zum Problem der ‚Staatssymbolik‘ im Hochmittelalter*, Frühmittelalterliche Studien, 27, 1993, s. 49–86.
- KERSKEN, Norbert: *Die Anfänge nationaler Geschichtsschreibung im Hochmittelalter: Widukind von Corvey, Gallus Anonymus, Cosmas von Prag, Gesta Hungarorum*, in: Europas Mitte um 1000, sv. 2, Stuttgart 2000, s. 863–867.

- KERSKEN, Norbert: *Geschichtsschreibung im Europa der „nationes“*. *Nationalgeschichtliche Gesamtdarstellungen im Mittelalter*, Köln – Weimar – Wien 1995.
- KERSKEN, Norbert: *Mittelalterliche Nationalgeschichtsschreibung im östlichen Mitteleuropa*, *Mediaevalia Historica Bohemica*, 4, 1995, s. 147–170.
- KIPLING, Gordon: *Enter the King. Theatre, Liturgy, and Ritual in the Medieval Civic Triumph*, Oxford 1998.
- KJAER, Lars: *Runes, Knives and Vikings. The Valdemarian Kings and the Danish Past in a Comparative Perspective*, in: *Denmark and Europe in the Middle Ages, c. 1000–1526. Essays in Honour of Professor Michael H. Gelting*. Eds. K. Hundahl – L. Kjaer – N. Lund, London – New York 2016, s. 255–268.
- KLÁPŠTĚ, Jan: *Lisa WOLVERTON, Cosmas of Prague: Narrative, Classicism, Politics, Speculum. A Journal of Medieval Studies*, 91, 2006, č. 2, s. 573–574.
- KOLÁŘ, Antonín: *Kosmovy vztahy k antice*, *Sborník filosofické fakulty university Komenského*, 3, 1924, s. 21–99.
- KOLLN, Herman: *Přemyslovská pověst v Kristiánově legendě a v Kosmově kronice*, *Bibliotheca Strahoviensis*, 2, 1996, s. 111–122.
- KOMOROVSKÝ, Ján: *Tradičná svatba u Slovanov*, Bratislava 1976.
- KOPAL, Petr: *Cosmas – across cultures. The first Czech historian as a symbol of the beginning and interceptions across cultures, genres, and disciplines*, *Ars Aeterna*, 1, 2009, No. 1, s. 82–94.
- KOPAL, Petr: *Cosmas of Prague*, in: *The Oxford Dictionary of the Middle Ages I*. Ed. R. E. Bjork, Oxford 2010.
- KOPAL, Petr: „*Český Herodotos*“ *v po-literárním světě. Historici a film (Koláž)*, in: *Od knížat ke králům. Sborník u příležitosti 60. narozenin Josefa Žemličky*, Praha 2007, s. 546–560.
- KOPAL, Petr: *Číselná symbolika v Kosmově kronice?*, *Dějiny a současnost*, 25, 2003, č. 1, s. 20–24.
- KOPAL, Petr: *Filmová krajina středověku*, in: *Marketa Lazarová. Studie a dokumenty*. Ed. P. Gajdošík, Praha 2009, s. 213–246.
- KOPAL, Petr: „*I kdyby snad byl toho dne drahého otce pochoval, byl by se jistě musil smáti*“. *Humor a smích v Kosmově kronice*, in: *Evropa a Čechy na konci středověku. Sborník příspěvků věnovaných F. Šmahelovi*. Eds. E. Doležalová – R. Novotný – P. Soukup, Praha 2004, s. 368–382.

- KOPAL, Petr: *Kosmas a Čechové*, in: *Kosmova kronika česká*, Praha – Litomyšl 2005, s. 214–269.
- KOPAL, Petr: *Kosmas a číselná symbolika*, in: *Číslo a jeho symbolika od antiky po renesanci*. Eds. L. Karfíková – Z. Šír, Brno 2003, s. 87–98.
- KOPAL, Petr: *Kosmas v „paměti“ po-moderního národa. Popularizace (koláž): literatura – historici – film*, ČMM, 126, 2007, č. 1, s. 3–23.
- KOPAL, Petr: *Kosmova kronika jako televizní seriál*, *Dějiny a současnost*, 30, 2008, č. 12, s. 6.
- KOPAL, Petr: *Kosmova kronika multimedialní: film, TV, DVD, web...*, *Weles. Literární revue*, 2010, č. 40–41, s. 98–104.
- KOPAL, Petr: *Kosmovi d'áblové. Vršovsko-přemyslovský antagonismus ve světle biblických a legendárních citátů, motivů a symbolů*, *Mediaevalia Historica Bohemica*, 8, 2001, s. 7–41.
- KOPAL, Petr: *Král versus kníže? Idea panovnické moci v Kosmově kronice*, in: *Proměna středovýchodní Evropy raného a vrcholného středověku. Mocenské souvislosti a paralely*. Eds. M. Wihoda – L. Reitinger, Brno 2010, s. 359–371.
- KOPAL, Petr (ed.): *Kronikář Kosmas. Český Herodotos a jeho doba*, *Dějiny a současnost*, 30, 2008, č. 12.
- KOPAL, Petr: *Neznámý známý rod. Pokus o genealogii Vršovců*, *Sborník archivních prací*, 51, 2001, č. 1, s. 3–84.
- KOPAL, Petr: *„Politické hry“ v Kosmově kronice*, in: *Pierwsze polsko-czeskie forum młodych mediewistów*. Eds. J. Dobosz – J. Kujawiński – M. Matla-Kozłowska, Poznań 2007, s. 89–121.
- KOPAL, Petr: *Příběh velikosti a bídy. Kosmas – první český historik*, *Dějiny a současnost*, 30, 2008, č. 12, s. 30–33.
- KOPAL, Petr: *Sázavský klášter jako středisko tzv. staroslověnské liturgie*, in: *Historia Monastica 1. Colloquia mediaevalia Pragensia 3*. Eds. D. Foltýn – K. Charvátová – P. Sommer, Praha 2005, s. 141–144.
- KOPAL, Petr: *Smíření Čechů se svatým Vojtěchem. Struktura jednoho obrazu v Kosmově kronice*, in: *Rituál smíření. Konflikt a jeho řešení ve středověku*. Eds. M. Nodl – M. Wihoda, Brno 2008, s. 45–55.
- KOPAL, Petr: *Státnost a rituály v Kosmově kronice*, in: *Stát, státnost a rituály přemyslovského věku*. Eds. M. Wihoda – D. Malat'ák, Brno 2006, s. 154–195.
- KOPAL, Petr: *Velká Morava – pokus o slovenský národní velkofilm*, in: *Film a dějiny 4. Normalizace*. Ed. Týž, Praha 2014, s. 205–219.

- KOPAL, Petr: *Za časů Markety Lazarové...? Filmové obrazy středověku*, in: Film a dějiny. Ed. Týž, Praha 2005, s. 57–83, 353–359.
- KOSINA, Jaroslav: *Velikáni našich dějin. Obrazy životopisné a kulturní*, Praha [mezi 1901 a 1925].
- KRAHULÍK, Ivan: *Komu pochodeň? Kronika života kronikářova*, Praha 1944.
- KRÁLÍK, Oldřich: *Kosmova kronika a předchozí tradice*, Praha 1976.
- KRZEMIEŃSKA, Barbara: *Boj knížete Břetislava I. o upevnění českého státu (1039–1041)*, Praha 1979.
- KRZEMIEŃSKA, Barbara: *Břetislav I.*, Praha 1986 (2. vyd. 1999).
- KRZEMIEŃSKA, Barbara: *Břetislav II. Pokus o charakteristiku osobnosti panovníka*, ČsČH, 35, 1987, s. 722–731.
- KRZEMIEŃSKA, Barbara: *Češi a Poláci v mínění svých nejstarších kronikářů*, in: Tisíc let česko-polské vzájemnosti I, Opava 1966, s. 53–70.
- KRZEMIEŃSKA, Barbara: *Kněžna Božena*, in: Peruc v mýtech a dějinách. Sborník příspěvků k mileniu setkání knížete Oldřicha s Boženou, Peruc 2004, s. 24–33.
- KRZEMIEŃSKA, Barbara: *Krize českého státu na přelomu tisíciletí*, ČsČH, 18, 1970, s. 497–532.
- KRZEMIEŃSKA, Barbara: *Moravští Přemyslovci ve znojenské rotundě*, Ostrava 1985 (2. vyd. Praha 2000).
- KRZEMIEŃSKA, Barbara: *Polska i Polacy w opinii czeskiego kronikarza Kosmasa*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego, Ser. I., zes. 15, 1960, s. 75–95.
- KRZEMIEŃSKA, Barbara – TŘEŠTÍK, Dušan: *O dokumente praskim z roku 1086*, Studia Źródłoznawcze, 5, 1960, s. 79–88.
- KRZEMIEŃSKA, Barbara – TŘEŠTÍK, Dušan: *Wirtschaftliche Grundlagen des frühmittelalterlichen Staates in Mitteleuropa (Böhmen, Polen, Ungarn im 10.–11. Jahrhundert)*, Acta Poloniae Historica, 4, 1979, s. 5–31.
- KUČEROVSKÁ, Taťána: *Platební záznamy v Kosmově kronice*, Folia numismatica (supplementum ad Acta Musei Moraviae), 26, 2012, č. 2, s. 71–78.
- KULECKI, Michał: *Ceremoniał intronizacyjny Przemyslidów w X–XIII wieku*, Przegląd Historyczny, 75, 1984, s. 441–451.
- KUTNAR, František – MAREK, Jaroslav: *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví. Od počátků národní kultury až do sklonku 30. let 20. století*, Praha 1997.

- KUŹMIUK–CIEKANOWSKA, Agnieszka: *Święty Wojciech wraca do Pragi. Relacja Kosmasa o przeniesieniu relikwii świętego biskupa*, *Historia Slavorum Occidentis*, 2, 2012, č. 1 (2), s. 94–103.
- LABUDA, Gerard: *Święty Wojciech. Biskup-męczennik, patron Polski, Czech i Węgier*, Wrocław 2000.
- LACINA, Josef: *Česká kronika*, Praha 1892–1896.
- LE GOFF, Jacques: *Histoire et mémoire*, Paris 1988.
- LE GOFF, Jacques: *Kultura středověké Evropy*, Praha 1991.
- LE GOFF, Jacques: *Słowo wstępne*, in: M. Bloch, *Królowie cudotwórcy. Studium na temat nadprzyrodzonego charakteru przypisywanego władzy królewskiej zwłaszcza we Francji i w Anglii*, přel. J. M. Kłoczowski, Warszawa 1998.
- LE GOFF, Jacques: *Svatý Ludvík*, přel. D. Navrátilová, Praha 2012.
- LEEUWEN-TURNOVCOVÁ, Jiřina van: *Pravo, pravda, krivda und vražda. Ein Beitrag zur Semantik einiger slawischer Rechtsbegriffe*, *Zeitschrift f. Balkanologie* 26, 1990, s. 63–84.
- LEEUWEN-TURNOVCOVÁ, Jiřina van: *Slawisch *vorgъ als „Feind“ und „Satan“: Zur Semantik der Kategorie EXTERN*, *Zeitschrift f. Slawistik* 37, 1992, H. 4, s. 588–600.
- Lexikon der christlichen Ikonographie* 4, Rom – Freiburg – Basel – Wien 1994.
- LEYSER, Karl J.: *Herrschaft und Konflikt. König und Adel im ottonischen Reich*, Göttingen 1984.
- LEYSER, Karl J.: *Ritual, Zeremonie und Gestik: das ottonische Reich*, *Frühmittelalterliche Studien*, 27, 1993, s. 1–26.
- LOPEZ, Barry H.: *O vlkoch a ľud'och*, Tulčák 2000.
- LUHAN, Lukáš: *Kamenný stolec. Mozaika o Kosmovi a jeho kronice*, Praha 1985.
- MALAŤÁK, Demeter: *Korunovace přemyslovských králů*, in: *Stát, státnost a rituály v přemyslovských Čechách*. Eds. M. Wihoda – D. Malat'ák, Brno 2006, s. 47–66.
- MALAŤÁK, Demeter: *Korunovace Vratislava II.*, *Časopis Matice moravské*, 121, 2002, s. 267–286.
- MALINIAK, Pavol – ULAŠIN, Bohdan: *Vlk v stredovekej ľudovej kultúre na Slovensku*, in: *Pohanstvo a kresťanstvo*. Ed. R. Kožiak – J. Nemeš, Bratislava 2004, s. 235–246.
- MATLA-KOZŁOWSKA, Marzena: *Opowieść Kosmasa o Pięciu Braciach Męczennikach i jej potencjalne źródła - krótki przyczynek do dyskusji*, *Historia Slavorum Occidentis*, 4, 2014, č. 2, s. 13–38.
- MATTHEW, Innes: *State and Society in the Early Middle Ages. The Middle Rhine Valley, 400-1000*, Cambridge 2000.

MAUR, Eduard: *A země horami obložena a nad jinými výše položena. Vize pohraničních hor jako obranného valu Čech v české historiografii od Kosmy k Palackému*, in: *Ve znamení zemí Koruny české. Sborník k šedesátým narozeninám prof. PhDr. Lenky Bobkové, CSc.*, Praha 2006 s. 623–636.

Media and Cultural Memory / Medien und kulturelle Erinnerung. Eds. Astrid ERLI – Ansgar NÜNNING, Berlin – New York 2008.

The Medieval Chronicle. Ed. Erik KOOPER, Amsterdam – Atlanta 1999.

MENCEJ, Mirjam: *Gospodar volkov v slovanski mitologiji*, Ljubljana 2001.

MERHAUTOVÁ, ANEŽKA – TŘEŠTÍK, Dušan: *Ideové proudy v českém umění 12. století*, Praha 1985.

MERHAUTOVÁ, ANEŽKA – TŘEŠTÍK, Dušan: *Románská kultura v Čechách a na Moravě*, Praha 1983 (2. vyd. Praha 1984).

METZNER, Ernst E.: *Das Refrain-Lied des Frankenkönigs Ludwig im 'Ludwigslied' und des Böhmenherzogs Boleslav in der „Kosmas-Chronik“*. *Zu früh- und hochmittelalterlicher geistlicher und weltlicher volkssprachiger Dichtung zwischen Stab- und Endreimgebrauch in Deutschland und seinem Umfeld*, in: *Deutsche Literatur des Mittelalters in Böhmen und über Böhmen*. Ed. D. Fliegler, Wien 2001, s. 11–31.

MODZELEWSKI, Karol: *Comites, principes, nobiles. The structure of the ruling class as reflected in the terminology used by Gallus Anonymus*, in: *The Polish Nobility in the Middle Ages*. *Athologies*. Ed. A. Gaşiorowski, Wrocław 1984, s. 177–206.

MORRISON, Karl F.: *History as a Visual Art in the Twelfth-Century Renaissance*, Princeton 1990.

MÜNNICH, Monika: *Okoliczności powoływania władców jako element ideologii władzy monarszej w kronikach Galla Anonima i Kosmasa z Pragi. Studium historyczno-ustrojowe*, *Roczniki Nauk Prawnych*, 14, 2004, 1, s. 79–103.

NAVRÁTILOVÁ, Alexandra: *Narození a smrt v české lidové kultuře*, Praha 2004.

NAZARENKO, Aleksandr V.: *Drevnjaja Rus i Slavjane (Istoriko-filologičeskije issledovanija)*, Moskva 2009.

NAZARENKO, Aleksandr V.: *Drevnjaja Rus' na meždunarodnyh putjach*.

Meždisciplinarnyje očerki kul'turnych, torgovych, političeskich svjazej IX-XII vekov, Moskva 2001.

NEFF, Vladimír: *Srpnovští páni*, Praha 1967.

NECHUTOVÁ, Jana: *Die lateinische Literatur des Mittelalters in Böhmen*, Köln – Weimar – Wien 2007.

- NECHUTOVÁ, Jana: *Latinská literatura českého středověku do roku 1400*, Praha 2000.
- NEJEDLÝ, Zdeněk: *Dějiny národa českého I*, Praha 1949.
- NEJEDLÝ, Zdeněk: *Komunisté, dědici velikých tradic českého národa. Výbor statí*, Praha 1978.
- NEJEDLÝ, Zdeněk: *Staré pověsti české jako historický pramen*, Praha 1953.
- NELSON, Janet L.: *Politics and Ritual in Early Medieval Europe*, London 1986.
- NIEDERLE, Lubor: *Slovanské starožitnosti I*, Praha 1912.
- NODL, Martin: *Kosmův mýtus o počátcích práv a zákonů kmene Čechů a jeho pozdější transformace*, in: *Limity a možnosti historického poznání. Sborník z cyklu přednášek*, Olomouc, 2008 s. 125–134.
- NODL, Martin: *Pozdně středověká transformace Kosmova mýtu o počátcích práv a zákonů Čechů. Kronikáři dvorského okruhu, Maiestas Carolina, Ondřej z Dubé a Viktorin Kornel ze Všehrd*, in: *Šlechta, moc a reprezentace ve středověku*. Ed. M. Nodl – M. Wihoda, Praha 2007, s. 189–207.
- NOVÁK, Arne: *Přehledné dějiny literatury české*, Brno 1995 (podle 4. vyd. z roku 1936).
- NOVOTNÝ, Adolf: *Biblický slovník*, Praha 1992 (3. vyd.).
- NOVOTNÝ, Václav: *České dějiny I.2*, Praha 1913.
- NOVÝ, Rostislav: *Dvojitá redakce Kosmovy kroniky Čechů*, *Acta Universitatis Carolinae, Philosophica et historica*, 2 (Studia historica, 21), 1981, s. 93–123.
- NOVÝ, Rostislav: *Kosmova Kronika Čechů*, in: *Slavíkovci ve středověkém písemnictví*. Eds. R. Nový – J. Zachová – J. Sláma, Praha 1987, s. 289–311.
- NOVÝ, Rostislav: *Přemyslovský stát 11. a 12. století*, Praha 1972.
- On Media Memory. Collective Memory in a New Media Age*. Eds. Motti NEIGER – Oren MEYERS – Eyal ZANDBERG, New York 2011.
- ORZECOWSKI, Kazimierz: „Terra“ w *Kronice Kosmasa*, *Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka*, 36, 1981, č. 1, s. 35–41.
- OTČENÁŠEK, Jan – BALÍK, Jaroslav: *Kosmas a paní Božetěcha (scénář). Na motivy z Obrazů dějin národa českého od Vladislava Vančury*, Česká televize Praha 4.–10. 6. 1974, Městská knihovna v Praze, BD 1812/1.
- OVERMANN, Alfred: *Gräfin Mathilde von Tuszien*, Innsbruck 1895.
- R. I PAGE, *Severské mýty*, Praha 1997.
- PALACKÝ, František: *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě I*, Praha 1939.
- PALACKÝ, František: *Würdigung der älteren böhmischen Geschichtsschreiber*, Praha 1830.

- PANOFSKY, Erwin: *Styl and Medium in the Motion Pictures*, in: *Film: An Anthology*. Ed. Daniel Talbot, Berkeley – Los Angeles 1969, s. 15–32.
- PAUK, Marcin R.: *Działalność fundacyjna możnowładztwa czeskiego i jej uwarunkowania społeczne (XI–XIII wiek)*, Kraków – Warszawa 2000.
- PAVERA, Libor: *Dvě zlaté olivy v Kosmově kronice české*, in: *Svatý Vojtěch v české a polské literatuře a umění*. Ed. L. Pavera, Opava 1999, s. 68–77.
- PEKAŘ, Josef: *Nejstarší kronika česká*, Praha 1903.
- PERODEAU, Arthur: *Dějiny a politické myšlení v Kosmově kronice*, Slovo a smysl. Časopis pro česká bohemistická studia, 13, 2016, č. 25, s. 199–203.
- PETRÁŇ, Josef: *Historická skupina (Komentář k vzpomínkám jejích členů)*, in: *Studie z obecných dějin. Sborník prací k 70. narozeninám prof. Dr. Jaroslava Charváta*, Praha 1975, s. 11–45.
- PETRUCHIN, Vladimír Ja. – RAJEVSKIJ, Dmitrij S.: *Očerki istorii narodov Rossii v drevnosti i rannom srednevekovje*, Moskva 2004.
- PLASSMANN, Alheydis: *Origo gentis – Identitäts- und Legitimitätsstiftung in früh- und hochmittelalterlichen Herkunftserzählungen*, Berlin 2006.
- PLESZCZYŃSKI, Andrzej: *Przestrzeń i polityka. Studium rezydencji władcy wcześniejszego średniowiecza. Przykład czeskiego Wyszehradu*, Lublin 2000.
- PLESZCZYŃSKI, Andrzej: *Sobiesław I – Rex Ninivitarum. Książę czeski w walce z ordynariuszem praskim Mienhardem, biskupem Rzeszy*, in: *Monarchia w średniowieczu – władza nad ludzmi, władza nad terytorium*, Warszawa – Kraków 2002, s. 125–138.
- PLESZCZYŃSKI, Andrzej: *Vyšehrader Interpolation in der „Chronik der Böhmen“ des Cosmas von Prag, oder was uns Falsifikat erkennen lässt*, *Quaestiones Mediae Aevi Novae*, 6, 2001, s. 298–318.
- POLÍVKA, Jiří: *Vlčí pastýř*, in: *Sborník prací věnovaných profesoru dr. Václavu Tillovi k 60. narozeninám*, Praha 1927, s. 159–179.
- PRAŽÁK, Emil: *Kosmas a Sázavský letopis*, *Slavia*, 55, 1986, s. 19–38.
- Přehled dějin Československa I/I (do roku 1526)*, Praha 1980.
- PUHVEL, Jaan: *Srovnávací mythologie*, Praha 1997.
- PUTILOV, Boris N.: *Ekskursy v teoriju i istoriju slavjanskogo eposa*, Sankt Peterburk 1999.
- RADOMĚŘSKÝ, Pavel – RYNEŠ, Václav: *Společná úcta sv. Václava a Vojtěcha zvláště na českých mincích a její historický význam*, *Numismatické listy*, 13, 1958, s. 35–48.
- RAK, Jiří: *Dějiny opravdu vlastenecké. Obrozenecký historismus bez Kosmy*, *DAS*, 30, 2008, č. 12, s. 41–43.

- RAK, Jiří: *Jak se z únosu stane vlastenecká ctnost aneb Oldřich a Božena a Břetislav a Jitka v optice českého obrození*, in: *Dějiny ve věku nejistot. Sborník k příležitosti 70. narozenin Dušana Třeštíka*. Eds. J. Klápště – E. Plešková – J. Žemlička, Praha 2003, s. 251–260.
- RAK, Jiří: *Osudy české Walhally*, Husitský Tábor, 6–7, 1983–1984, s. 215–238.
- REES, Alwyn – REES, Brinlay D.: *Celtic Heritage. Ancient Tradition in Ireland and Wales*, London 1961.
- Rituál smíření. Konflikt a jeho řešení ve středověku*. Eds. Martin NODL – Martin WIHODA, Brno 2008.
- ROSENSTONE, Robert A.: *Budoucnost minulosti. Film a počátky postmoderní historie*, Iluminace, 16, 2004, č. 1, s. 43–59.
- ROSENSTONE, Robert A.: *History in Images / History in Words. Reflections on the Possibility of Really Putting History onto Film*, *The American Historical Review*, 93, 1988, č. 5, s. 1173–1185.
- ROYT, Jan – ŠEDINOVÁ, Hana: *Slovník symbolů. Kosmos, příroda a člověk v křesťanské ikonografii*, Praha 1998.
- RUSSOCKI, Stanislaw: *Czesi – Kronika Czechów – Ziemia Czeska*, *Przegląd Historyczny*, 61, 1970, s. 307–314.
- RUSSOCKI, Stanislaw: *Elita władzy w kronice Kosmasa*, *Pamiętnik Słowiański*, 23, 1973, s. 237–255.
- RUSSOCKI, Stanislaw: *Protoparlamentaryzm Czech do początku XV wieku*, Warszawa 1973.
- RUSSOCKI, Stanislaw: *Średniowieczne narody polityczne środkowej Europy*, *Czasopismo Prawno-Historyczne*, 37, 1985, s. 57–73.
- RYBA, Bohumil: *K smrti Jaromírově v Kosmově kronice*, *ČSČH*, 1, 1953, s. 382–384.
- SADÍLEK, Josef: *Kosmovy staré pověsti ve světle dobových pramenů (antické a biblické motivy)*, Praha 1997 (2. vyd. Praha 2001).
- SEDLÁČEK, August: *Historické pověsti lidu českého*, Praha 1998 (5. vyd.).
- SEIFERT, Jaroslav: *Všecky krásy světa*, Praha 1992 (3. vyd.).
- SERGENT, Bernard: *Les Indo-Européens. Histoire, langues, mythes*, Paris 1995.
- SCHENK, Gerrit Jasper: *Zeremoniell und Politik. Herrschereinzüge im spätmittelalterlichen Reich*, Köln – Weimar – Wien 2003.
- SCHMID, Karl: *Geblüt – Herrschaft – Geschlechterbewußtsein: Grundfragen zum Verständnis des Adels im Mittelalter*. Aus dem Nachlaß hrsg. und eingel. v. D. Mertens – T. Zotz, Sigmaringen 1998.

- SCHMIDT, Roderich: *Die Einsetzung der böhmischen Herzöge auf den Thron zu Prag*, in: *Aspekte der Nationenbildung im Mittelalter*. Eds. H. Beumann – W. Schröder, Sigmaringen 1978, s. 439–463.
- SCHMIDT, Roderich: *Essores asini. Der Spottname der Schlesier, seine Bedeutung bei Konrad Celtis und die Erzählung vom Eseessen der Böhmen bei Cosmas von Prag*, *Zeitschrift für Ostforschung*, 27, 1978, s. 319–336.
- SCHMITT, Jean-Claude: *Svět středověkých gest*, Praha 2004.
- SCHRAMM, Percy Ernst: *Kaiser, Rom und Renovatio. Studien und Texte zur Geschichte des römischen Erneuerungsgedankens vom Ende des Karolingischen Reiches bis zum Investiturstreit I–II*, Leipzig 1929.
- SCHRAMM, Percy Ernst: *Herrschaftszeichen und Staatssymbolik. Beiträge zu ihrer Geschichte vom dritten bis zum sechzehnten Jahrhundert I–III*, Stuttgart 1954–1956.
- SCHULZE, Hagen: *Staat und Nation in der europäischen Geschichte*, München 1994.
- SCHWENK, Bernd: *Das Hundetragen. Ein Rechtsbrauch im Mittelalter*, *Historisches Jahrbuch* 110, 1990, s. 289–308.
- SILAGI, Gabriel: *Waltzing Mathilda*, *Listy filologické*, 127, 2004, č. 3–4, s. 299–305.
- SKIBIŃSKI, Edward: *Średniowieczny kronikarz wobec tradycji oralnej: walka Luczan z Czechami w „Kronice Czechów“ Kosmasa*, *Historia Slavorum Occidentis. Czasopismo historyczne*, 2, 2012, č. 1, s. 85–93.
- SLABÝ, David: *Kronika Čechů*, průvodní dopis k projektu, 2007, 2 s.
- SLÁMA, Jiří: *Kosmovy záměrné omyly*, in: *Dějiny ve věku nejistot. Sborník k příležitosti 70. narozenin Dušana Třeštíka*. Eds. J. Klápště – E. Plešková – J. Žemlička, Praha 2003, s. 261–267.
- SLÁMA, Jiří: *Slavníkovci – významná či okrajová záležitost českých dějin 10. století*, *Archeologické rozhledy*, 47, 1995, s. 182–224.
- SŁUPECKI, Leszek P.: *Wilkołactwo*, Warszawa 1987.
- SOBIESAK, Joanna A.: *Postać Bolesława II Przemysłidy († 999) w narracji Kosmasa. Książę Pobożny?*, *Historia Slavorum Occidentis*, 2, 2012, č. 1, s. 104–117.
- SOMMER, Petr: *Jeden den děkana Kosmy. Ze života českých duchovních v raném středověku*, *DAS*, 30, 2008, č. 12, s. 34–36.
- SOUKUP, Daniel: *Apostatrix gens. the First Crusade and Criticism of the Reversions of Jews in Cosmas's Chronica Boëmorum (Chronicle of the Bohemians)*, in: *Juden in der mittelalterlichen Stadt: der städtische Raum im Mittelalter – Ort des Zusammenlebens und des*

Konflikts (Jews in the Medieval Town: Urban Space in the Middle Ages – a Place of Coexistence and Conflicts), Praha 2015 s. 9–25.

SPUNAR, Pavel: *Břemeno smíchu?*, in: Husitství – Reformace – Renesance II. Eds. J. Pánek – M. Polívka – N. Rejchrtová, Praha 1994, s. 673–679.

STARÝ, Jiří: *Co se přihází na hostinách (K podobě společného stolování na starém severu)*, Souvislosti, 14, 2003, č. 3, s. 84–101.

Stát, státnost a rituály v přemyslovských Čechách. Eds. Martin WIHODA – Demeter MALAŤÁK, Brno 2006.

STOKLÁSKOVÁ, Zdeňka: *Bertold Bretholz und seine Anti-Kolonisationstheorie*, in: Die böhmischen Länder in der deutschen Geschichtsschreibung seit dem Jahre 1848. Teil II, Ústí nad Labem 1997, s. 29–39.

SZÜCZ, Jenő: *Nation und Geschichte. Studien*, Budapest 1981.

ŠIMÁK, Josef V.: *Kronika československá*, Praha 1921–1925.

ŠIMEK, František: *Slovníček staré češtiny*, Praha 1947.

ŠKARKA, Antonín: *Kosmas. Literárně historický portrét. Studie k dějinám české literatury*, Česká literatura, 5, 1957, s. 152–167.

ŠMAHEL, František: *Blasfémie rituálu? Tři pohřby Václava IV.*, in: Pocta prof. JUDr. Karlu Malému, DrSc. k 65. narozeninám. Ed. L. Soukup, Praha 1995, s. 133–143.

ŠRÁMEK, Josef: *K výročí roku 1063. Moravský biskup Jan aneb O jednom obraze z Kosmovy kroniky*, Vlastivědný věstník moravský, 65, 2013, č. 3, s. 228–244.

ŠRÁMEK, Josef: *Otazníky nad nejstaršími dějinami břevnovského konventu: Kosmův vztah k českým klášterům, aneb na okraj jeho Kroniky Čechů*, in: Mladá historie. Ed J. Stejskal, Olomouc 2008, s. 117–138.

ŠRÁMEK, Petr: *Říkejte tu řeč. S Františkem Pavlíčkem o dramaturgii, zvláště rozhlasové*, Souvislosti, 10, 1999, č. 2, s. 6–21 (rozhovor je dostupný také na webových stránkách www.nostalghia.cz/webs/marketa/clanky/pavlicek1999.php).

ŠVAGROVÁ, Marta: *Lid diskutuje... a Vávra se směje* (13. 6. 2005),

http://www.ceskatelevize.cz/specialy/nejvetsicech/oprojektu_napsalidetail?id=206.

ŠVANDA, Libor: *Chvály osob v Kosmově kronice*, SPFFBU, N 10, 2005, s. 85–111.

ŠVANDA, Libor: *K obrazu ideálního panovníka v Kosmově kronice*, in: Querite primum regnum Dei. Sborník příspěvků k poctě Jany Nechutové. Eds. H. Krmíčková – A. Pumprová – D. Růžičková – L. Švanda, Brno 2006, s. 211–221.

ŠVANDA, Libor: *K recepci antiky v Kosmově kronice*, SPFFBU, N14, 2009, s. 331–340.

- ŠVANDA, Libor: *Laudationes v Kosmově kronice*, in: Pierwsze polsko-czeske forum młodych mediewistów. Eds. J. Dobosz – J. Kujawiński – M. Matla-Kozłowska, Poznań 2007, s. 123–133.
- ŠVANDA, Libor: *Vir excellentissimus: A Search for Traces of Classical Encomiastic Structure in Cosmas's Praises of Persons*, in: *Laetae segetes. Griechische und lateinische Studien an der Masaryk Universität und Universität Wien*, Brno 2006, s. 137–147.
- TÉRA, Michal: *Perun – bůh hromovládce. Sonda do slovanského archaického náboženství*, Červený Kostelec 2009.
- TÉRA, Michal: *Staroruští volchvové a jejich souvislosti s indoevropskými a euroasijskými duchovními tradicemi*, in: *Kulturní, duchovní a etnické kořeny Ruska: tradice a alternativy*. Ed. M. Příhoda, Praha 2005, s. 13–47.
- TÉRA, Michal: *Tzv. Nestorův letopis. Jeho vznik a souvislosti*, in: *Vyprávění o minulých letech aneb Nestorův letopis ruský*. Ed. Týž, Praha 2014, s. 9–44.
- TÉRA, Michal: *Volch Vseslavyevitch: The typological relations of hero-magus*, in: *Prague Perspectives (II). A New Generation of Czech East European Studies*. Eds. L. Babka – P. Roubal, Praha 2007, s. 13–38.
- TÉRA, Michal: *Život a doba knížete Monomacha. Malá sonda do dějin rodu Rurikovců*, in: P. Gkantzios Drápelová a kol., *Kulturní, duchovní a etnické kořeny Ruska: portréty*, Červený Kostelec 2009, s. 61–133.
- THIMME, David: *Percy Ernst Schramm und das Mittelalter. Wandlungen eines Geschichtsbildes*, Göttingen 2006.
- TICHÁ, Zdeňka: *Cesta starší české literatury*, Praha 1984.
- TILLE, Václav: *K nejstarším českým pověstem*, Český časopis historický, 11, 1905, s. 425–427.
- TILLE, Václav: *K pověsti o Přemyslovi*, ČČH, 10, 1904, s. 322–323.
- TILLE, Václav: *Kristiánův a Kosmův Přemysl*, ČČH, 24, 1918, s. 255–263.
- TILLE, Václav: *O panovníkovi od železného stolu*, Český lid, 15, 1906, s. 1–2.
- TILLE, Václav: *Přemysl Oráč*, Časopis pro dějiny venkova, 15, 1928, s. 81–111.
- TILLE, Václav: *Přemyslova otka*, ČČH, 23, 1917, s. 387–391.
- TILLE, Václav: *Přemyslovy střevíce a železný stůl*, ČČH, 10, 1904, s. 203–206.
- TOLKIEN, J. R. R.: *Hobit aneb Cesta tam a zase zpátky*, Praha 1991.
- TOPOROV, Vladimír N.: *Predistorija literatury u Slavjan. Opyt rekonstrukcii. Vvedenie k kursu istorii slavjanskich literatur*, Moskva 1998.
- TRAPP, Moriz: *Die Zderad Säule bei Brünn*, Brünn 1862.

TŘEŠTÍK, Dušan: *Deset tezí o Kristiánově legendě*, Folia Historica Bohemica, 2, 1980, s. 7–38.

TŘEŠTÍK, Dušan: *Dějiny jako dějiny společností nebo jako dějiny kultur?*, Dějiny a současnost, 23, 2001, č. 4, s. 29–33.

TŘEŠTÍK, Dušan: „*Gloria regni*“ *Vratislava II. Hymnus „Versus post missam“ a kronikář Kosmas*, in: Verba in imaginibus. F. Šmahelovi k 70. narozeninám. Eds. M. Nodl – P. Sommer, Praha 2004, s. 285–298.

TŘEŠTÍK, Dušan: *Historické povědomí českého raného středověku*, in: Dawna świadomość historyczna w Polsce Czechach i Słowacji Prace polsko-czechosłowackiej komisji historycznej. Ed. R. Heck, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk 1978, s. 5–21.

TŘEŠTÍK, Dušan: *Idea státu a národa*, in: Přemyslovci. Budování českého státu. Eds. P. Sommer – D. Třeštík – J. Zemlička. Praha 2009, s. 272–277, 281–286.

TŘEŠTÍK, Dušan: *K sociální struktuře přemyslovských Čech. Kosmas o knížecím vlastnictví půdy a lidí*, ČSČH, 19, 1971 s. 537–567.

TŘEŠTÍK, Dušan: *Kdo a proč vyvraždil Slavníkovce? Spor biskupa Vojtěcha s Vršovci a s českým státem*, Dějiny a současnost, 28, 2006, č. 1, s. 14–16.

TŘEŠTÍK, Dušan: *Kosmas*, Praha 1966 (2. vyd. 1972).

TŘEŠTÍK, Dušan: *Kosmas a Regino. Ke kritice Kosmovy kroniky*, ČSČH, 8, 1960, s. 564–587.

TŘEŠTÍK, Dušan: *Kosmova kronika. Studie k počátkům českého dějepisectví a politického myšlení*, Praha 1968.

TŘEŠTÍK, Dušan: *Kosmovo pojetí přemyslovské pověsti*, Český lid, 52, 1965, s. 305–314.

TŘEŠTÍK, Dušan: *Král muž. Slovanský etnagonický mýtus v Čechách 9. – 10. století*, in: Nový Mars Moravicus aneb Sborník příspěvků, jež věnovali Prof. Dr. Josefu Válkovi jeho žáci a přátelé k sedmdesátinám, Brno 1999 s. 71–85.

TŘEŠTÍK, Dušan: *Kristián a václavské legendy 13. století*, Acta Universitatis Carolonae, Philosophica et Historica 2, Studia Historica 21, 1981, s. 49–54.

TŘEŠTÍK, Dušan: *Mír a dobrý rok. Státní ideologie raného přemyslovského státu mezi křesťanstvím a „pohanstvím“*, FHB, 12, 1988, s. 23–45.

TŘEŠTÍK, Dušan: *Myslití historicky: nové kulturní dějiny*, in: Týž, Češi a dějiny v postmoderním očistci, Praha 2005, s. 19–46.

TŘEŠTÍK, Dušan: *Moderne Nation, hochmittelalterliche politische Nation, frühmittelalterliche gens und unsere genetische Software. Der Fall Mitteleuropa*, in:

- Mittelalterliche nationes – neuzeitliche Nationen. Probleme der Nationenbildung in Europa. Eds. A. Bues – R. Rexheuser, Wiesbaden 1995, s. 161–181.
- TŘEŠTÍK, Dušan: *Moderní národ, politický národ vrcholného středověku, raně středověký gens a naše genetické software. Příklad střední Evropy*, in: Týž, *Myslití dějiny*, Praha – Litomyšl 1999, s. 100–120.
- TŘEŠTÍK, Dušan: *Mýty kmene Čechů (7. – 10. století). Tři studie ke „starým pověstem českým“*, Praha 2003 (dotisk 2008).
- TŘEŠTÍK, Dušan: *O Kosmovi a jeho kronice*, in: *Kosmova Kronika česká*, Praha – Litomyšl 2005 (text poprvé otištěn už v roce 1975), s. 5–16.
- TŘEŠTÍK, Dušan: *Pád Velké Moravy*, in: *Typologie raně feudálních slovanských států*. Ed. J. Žemlička, Praha 1987, s. 63–67.
- TŘEŠTÍK, Dušan: *Počátky Přemyslovců. Vstup Čechů do dějin (530–935)*, Praha 1997.
- TŘEŠTÍK, Dušan: *Počátky přemyslovské státnosti mezi křesťanstvím a pohanstvím*, in: *Stát, státnost a rituály přemyslovského věku*. Eds. M. Wihoda – D. Malaťák, Brno 2006, s. 25–46.
- TŘEŠTÍK, Dušan: *Příběhy velikosti a špíny*, *Salon*, 306, 20. 2. 2003.
- TŘEŠTÍK, Dušan: *Velká Morava. Moravané, Čechové a střední Evropa v letech 791–871*, Praha 2001.
- TŘEŠTÍK, Dušan: *Von Svatopluk zu Boleslaw Chrobry. Die Entstehung Mitteleuropas aus der Kraft des Tatsächlichen und aus einer Idee*, in: *The Neighbours of Poland in the 10th Century*. Ed. P. Urbańczyk, Warszawa 2000, s. 111–145.
- TŘEŠTÍK, Dušan – POLÍVKA, Miloslav: *Nástin vývoje české šlechty do konce 15. století*, in: *Struktura feudální společnosti na území Československa a Polska do přelomu 15. a 16. století*. Eds. J. Čierny – F. Hejl – A. Verbík, Praha 1984, s. 99–133.
- TŘEŠTÍK, Dušan – ŽEMLIČKA, Josef: *O modelech vývoje přemyslovského státu*, *ČČH*, 105, 2007, č. 1, s. 122–164.
- TUREK, Rudolf: *Libice, knížecí hradisko X. věku*, Praha 1966–68.
- TURNER, Victor W.: *Průběh rituálu*, přel. L. Kučerová, Brno 2004.
- The Uses of the Early Middle Ages*. Eds. Yitzhak HEN – Matthew INNES, Cambridge 2000.
- USPIENSKI, Boris A.: *Kult św. Mikołaja na Rusi*, Lublin 1985.
- VANČURA, Vladislav: *Kosmas. Markéta Lazarová*, Praha 1987 (12. vyd.).
- VANČURA, Vladislav: *Obrazy z dějin národa českého I*, Praha 1981 (11. vyd.).
- VANIČEK, Vratislav: *Předpoklady a formování šlechtické „obce českého království“*, MHB, 1, 1991, s. 13–55.

- VANÍČEK, Vratislav: *Soběslav I. Přemyslovci v kontextu evropských dějin v letech 1092–1140*, Praha – Litomyšl 2007.
- VESZPRÉMY, László: *Historical Past and Political Present in the Latin Chronicles of Hungary (12th–13th Centuries)*, in: *The Medieval Chronicle*. Ed. E. Kooper, Amsterdam – Atlanta 1999, s. 260–268.
- VILIKOVSKÝ, Jan: *Několik poznámek ke Kosmovi*, ČČH, 34, 1928, s. 349–356.
- VLČKOVÁ, Jitka: *Encyklopedie keltské mytologie*, Praha 2002.
- WENIG, Adolf: *Čeští bohatýři. Postavy z minulosti*, Praha 1932.
- WICKHAM, Chris: *Courts and Conflict in Twelfth-Century Tuscany*, New York 2003.
- WIHODA, Martin: *Anály hradištsko-opatovické nebo První moravská kronika? Po stopách nekosmovského pojetí českých dějin*, in: *Morava a české národní vědomí od středověku po dnešek*, Brno 2001, s. 25–32.
- WIHODA, Martin: *Geneze moravské šlechty*, in: *Acta historica et museologica Universitatis Silesianae Opaviensis*, Sborník k 65. narozeninám doc. Dr. Jaroslava Bakaly, CSc., Opava 1995, s. 23–41.
- WIHODA, Martin: *Kníže a jeho věrní. Kosmas o světě předáků a urozených*, in: *Šlechta, moc a reprezentace ve středověku*. Eds. M. Nodl – M. Wihoda, Praha 2007, s. 11–29.
- WIHODA, Martin: *Kosmas a Vratislav*, in: *Querite primum regnum Dei*. Sborník příspěvků k počtě Jany Nechutové. Eds. H. Krmíčková – A. Pumprová – D. Růžičková – L. Švanda, Brno 2006, s. 367–381.
- WIHODA, Martin: *Kosmova kronika a počátky českého historického myšlení*, in: *Kosmas. Kronika Čechů*, Praha 2011, s. 5–20.
- WIHODA, Martin: *Lisa WOLVERTON, Cosmas of Prague: Narrative, Classicism, Politics*, *Deutsches Archiv für Erforschung des Mittelalters*, 72, 2016, č. 1, s. 267–268.
- WIHODA, Martin: *Morava v době knížecí 906–1197*, Praha 2010.
- WIHODA, Martin: *Polská koruna českých králů*, *Český časopis historický*, 102, 2004, s. 721–744.
- WIHODA, Martin: *Proradní Češi a polští hadrníci: počátky česko-polských vztahů na stránkách prvních národních kronik*, *Dějiny a současnost*, 38, 2016, č. 9, s. 17–20.
- WIHODA, Martin: *První česká království*, Praha 2015.
- WIHODA, Martin: *První česká království*, in: *Stát, státnost a rituály v přemyslovských Čechách*. Eds. M. Wihoda – D. Malat'ák, Brno 2006, s. 65–99.
- WIHODA, Martin: *První české království a jeho pád. Česká státnost za vlády knížete a krále Vratislava*, *DAS*, 18, 2005, s. 18–22.

- WIHODA, Martin: *Přemyslovský mýtus aneb Kosmův počátek národních dějin*, Dějiny a současnost, 30, 2008, č. 12, s. 37–40.
- WIHODA, Martin: *Sněmy Čechů*, in: Šlechta v proměnách věků. Eds. T. Knoz – J. Dvořák, Brno 2011, s. 17–37.
- WIHODA, Martin: *Testament knížete Břetislava*, in: Sága moravských Přemyslovců. Život na Moravě od XI. do počátku XIV. století, Olomouc – Brno 2006, s. 33–50.
- WIHODA, Martin: *Zlatá bula sicilská. Podivuhodný příběh ve vrstvách paměti*, Praha 2005.
- WOJCIECHOWSKA, Maria: *Kosmas z Pragi*, in: Słownik Starożytności Słowiańskich II, Wrocław – Warszawa – Kraków 1964, s. 483–485.
- WOJCIECHOWSKA, Maria: *Kosmas z Pragi a benedyktyni*, in: Opuscula Casimiro Tymieniecki septuagenario dedicata, Poznań 1959, s. 345–354.
- WOJCIECHOWSKA, Maria: *O największym kodeksie czeskim*, Studie o rukopisech, 3, 1964, s. 1–45.
- WOJCIECHOWSKA, Maria: *O nowej edycji Kroniki Kosmasa z Pragi*, Studia źródłoznawcze, 18, 1974, s. 123–133.
- WOJCIECHOWSKA, Maria: *Wstęp*, in: Kosmasa Kronika Czechów, Warszawa 1968 (2. vyd. Wrocław 2006), s. 5–79.
- WOJCIECHOWSKA, Maria: *Ze studiów nad rękopisami Kosmasa*, Sborník historický, 5, 1957, s. 5–20.
- WOJCIECHOWSKI, Piotr K.: *Data wyprawy Brzetysława I do Polski w rękopisach Kroniki Czechów Kosmasa z Pragi*, Przegląd Historyczny, 89, 1998, 2, s. 263–267.
- WOLVERTON, Lisa: *Cosmas of Prague: Narrative, Classicism, Politics*, Washington 2015.
- WOLVERTON, Lisa: *Hastening Toward Prague. Power and Society in the Medieval Czech Lands*, Philadelphia 2001.
- WOOD, Ian N.: *Kings, Kingdoms and Consent*, in: Early Medieval Kingship. Eds. P. H. Sawyer – I. N. Wood, Leeds 1977, s. 6–29.
- ZAP, Karel V.: *Českomoravská kronika*, Praha 1862–1872.
- ZAREMSKA, Hanna: *Lidé na okraji*, in: Encyklopedie středověku. Ed. J. Le Goff – J.-C. Schmitt, Praha 2002, s. 344–355.
- ZÁVODSKÝ, Artur: *Kronikář Kosmas a Vladislav Vančura*, in: Classica atque mediaevalia Jaroslao Ludvíkovský octogenario oblata, Brno 1975, s. 297–302.
- ZELENKA, Jan: *Kosmas, Mnich sázavský, Jarloch a sedmdesátá léta 12. století*, in: Vladislav II. Druhý král z Přemyslova rodu. K 850. výročí jeho korunovace, Praha 2009 s. 50–68.

- ZELINKOVÁ, Ludmila: *Mocenské akty v čase a prostoru Kosmovy kroniky*, diplomová práce, FF MU Brno 2014.
- ŽEMLIČKA, Josef: *Čechy v době knížecí (1034–1198)*, Praha 1997 (2. vyd. 2007).
- ŽEMLIČKA, Josef: „*Dvacet pánů*“ české země. *K vymezení panujícího roku v 11. a 12. století*, ČMM, 117, 1998, s. 293–309.
- ŽEMLIČKA, Josef: *K pozemkové výbavě české nobility ve starším středověku*, ČČH, 110, 2012, č. 2, s. 189–233.
- ŽEMLIČKA, Josef: *Kastelán Blah a jeho rod. Příběh velmožské rodiny z Litoměřicka*, MVP/ČSPS, 35/105, 1997, s. 193–206.
- ŽEMLIČKA, Josef: *Ke zrodu vrcholně feudální „pozemkové“ šlechty ve státě Přemyslovců*, Časopis Matice moravské, 109, 1990, s. 17–38.
- ŽEMLIČKA, Josef: *O „svobodné soukromosti“ pozemkového vlastnictví (K rozsahu a kvalitě velmožské držby v přemyslovských Čechách)*, Český časopis historický, 107, 2009, č. 2, s. 269–308.
- ŽEMLIČKA, Josef: „*Omnēs Bohemī*“. *Od svatováclavské čeledi ke středověké šlechtě*, Mediaevalia historica Bohemica, 3, 1993, s. 111–133.
- ŽEMLIČKA, Josef: „*Politický kalendář*“ přemyslovských Čech, ČČH, 89, 1991, s. 31–47.
- ŽEMLIČKA, Josef: „*Polská koruna*“ Vratislava II. *aneb čím ho (ne)mohl obdařit Jindřich IV. Glosy ke korunovační symbolice*, ČČH, 104, 2006, s. 1–45.
- ŽEMLIČKA, Josef: *Poslední lov knížete Břetislava. (K událostem ve Zbečně před Vánocemi roku 1100)*, in: *Ad vitam et honorem Jaroslao Mezník. Profesoru Jaroslavu Mezníkovi přátelé a žáci k 75. narozeninám*. Eds. T. Borovský – L. Jan – M. Wihoda, Brno 2003, s. 231–246.
- ŽEMLIČKA, Josef: *Rod, rodina a příbuzenstvo Hroznaty Tepelského. K otázce fyzické kontinuity české šlechty*, Západočeský historický sborník, 4, 1998, s. 5–39.
- ŽEMLIČKA, Josef: *Sacramenta v politickém životě přemyslovských Čech*, in: *Ve znamení zemí Koruny české. Sborník k 60. narozeninám prof. L. Bobkové*. Ed. L. Březina, Praha 2006, s. 16–26.
- ŽEMLIČKA, Josef: *Te ducem, te iudicem, te rectorem (Sněmovní shromáždění v časně středověkých Čechách – kontinuita či diskontinuita?)*, ČČH 91, 1993, s. 369–384.
- ŽEMLIČKA, Josef: *Vyšehrad 1130: soud, nebo inscenace? (K „nekosmovskému“ pojetí českých dějin)*, in: *Husitství – reformace – renesance. Sborník k 60. narozeninám F. Šmahela*. Eds. J. Pánek – M. Polívka – N. Rejchrtová, Praha 1994, s. 47–68.
- ŽIRMUNSKIJ, Viktor M.: *O hrdinském eposu (slovanském a středoasijském)*, Praha 1984.